

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารนิพนธ์
ของ
นางจันทิมา พงษ์สมาน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

379.153

๑๒๕๕๐

๑๓

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

30 ส.ค. 2548

บทคัดย่อ
ของ
นางจันทิมา พงษ์สมาน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548

h 277008

จันทิมา พงษ์สมาน. (2548). การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมตามบทบาท
หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการ
บริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน
โรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 ในภาคกลาง 3 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน
20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

1.1 ด้านวิชาการ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและ
ให้ความเห็นชอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ ส่งเสริม
สนับสนุน และร่วมดำเนินการ ในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดแหล่ง
เรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมรับทราบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดระบบและการดำเนิน
การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และเมื่อพิจารณาตาม
สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.2 ด้านงบประมาณ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการ
พิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณ มีส่วนร่วมรับทราบการใช้จ่ายเงินงบประมาณ
ที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐและเงินนอกงบประมาณ และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติในการ
บริหารการเงินที่ได้จากการบริจาค รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการบริหารการเงินให้มีความโปร่งใสและ
สามารถตรวจสอบได้ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม
รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาบุคลากรครู และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการ
พิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมดำเนินการ และให้ความเห็นชอบ การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการ
ศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และมีส่วนร่วม
รับทราบ ให้ความเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความ

เข้มแข็งของชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านไม่มีเวลา ขาดภาวะผู้นำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นด้านวิชาการ เขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถตอบสนองข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในเรื่องความต้องการอัตรากำลังครู คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนชนบทมีความยากลำบากใน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

A STUDY ON SCHOOL BOARDS' PARTICIPATION
IN THE SCHOOLS ADMINISTERED BY LEADING PRINCIPALS,
OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

AN ABSTRACT
BY
MRS CHANTIMA PHONGSMAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2005

Chantima phongsman . (2005) . **A Study on School Boards' Participation in the Schools Administered by Leading Principals, Office of the Basic Education Commission.** Master Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisor : Asst. Prof. Dr. Puongrat Kesonpat M.Ed., Ph.D.

The purpose of this research was to study the state and problems of the roles of school boards on participating in the schools administered by leading principals, the Office of Basic Education Commission in four sections, e.g. academic section, budgetary section, personnel section and administrative section. The research instrument was a structure interview. The researcher interviewed 20 members of the school boards in the schools administered by the leading principals in 2001.

The findings were as follows:

1. The state of the participation in four sections

1.1 Academic section : The school board participated in the school curriculum development; giving opinions on teaching – learning process; providing learning resources and local wisdom; acknowledging and proposing the system of internal quality assurance as well as the assessment of the quality of educational standards.

1.2 Budgetary section : The school board participated in approving school budget and the allocation of the budget; setting the guidelines on how to administer donations as well as giving suggestions on transparently and accountably manage the school finance. Considering the status of school board members.

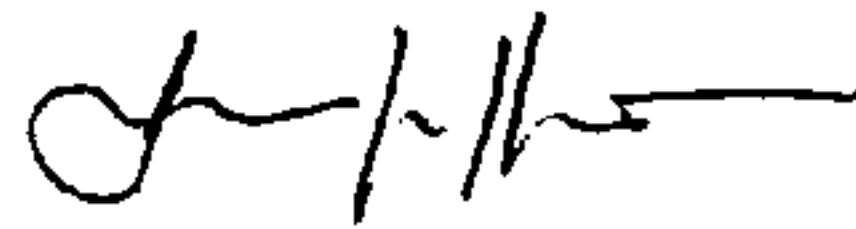
1.3 Personnel section : The school board was informed about teacher development and gave suggestions on teacher improvement programs.

1.4 Administrative section : The school board participated in considering, giving suggestions, implementing and approving the school policy and the school development plan, school annual plan and resources mobilization for education. The board also resources for educational purposes gave opinions on how to improve and develop educational quality, promote the strength of school community, and build the relationships with other institutions. Considering the status of school board members.

2. The problems and obstacles on the participation were that some members of the school board had not enough time to attend school board meeting; lacked leadership; were not confident to give their opinions on academic affairs. The education service office area was unable to provide sufficient amount of teachers proposed by the school board. As for the school in rural area, the school board found it difficult to mobilize resources for education.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ
นางจันทิมา พงษ์สมาน ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

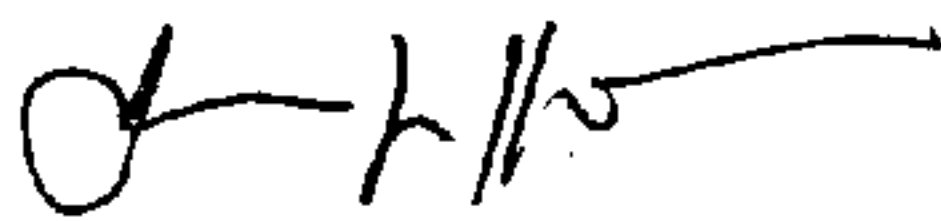
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

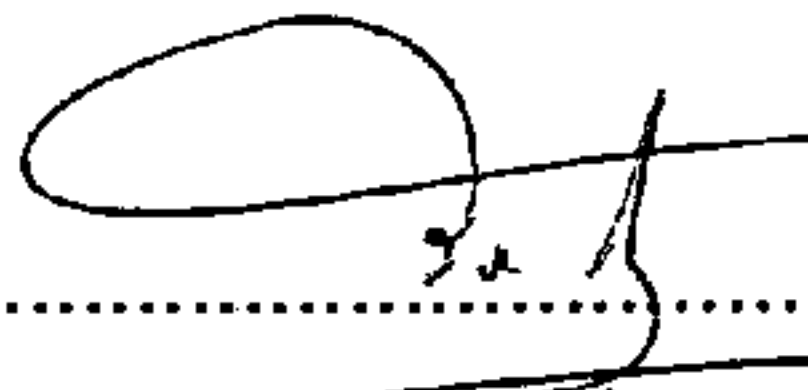
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย)

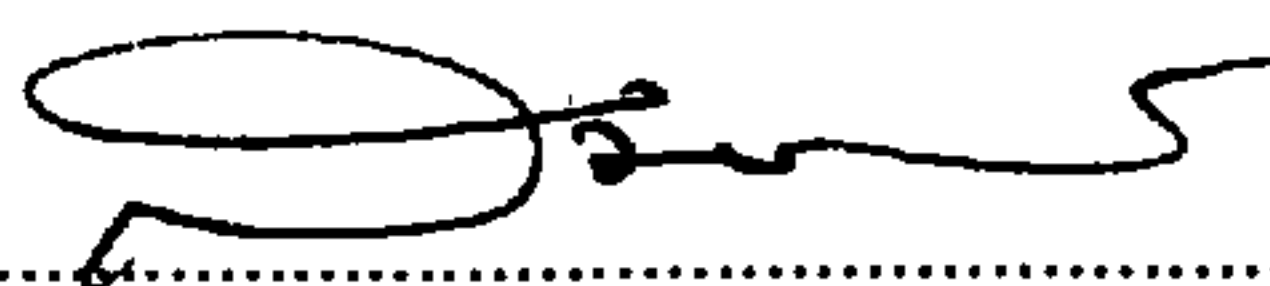

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ดัณฑ์เจริญรัตน์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 19 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ ดัณฑ์เจริญรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ กรรมการสอบสารนิพนธ์ ท่านทั้งสามได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน อีกทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัย และรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากขึ้น และท่านทั้งสามเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์และงานด้านวิชาการอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

การจัดทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คือ ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ และ ดร.วิเชียร เกตุสิงห์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบ ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ การพัฒนาเครื่องมือในการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาดนแบบ ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับกำลังใจจาก ดร.ประภาพรรณ ไชยวงษ์ ดร.จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม ดร.วรัญพร แสงนภาพวร ดร.สุรศักดิ์ หลาบมาลา วีระ พลอยครบุรี ปัทมา เอี่ยมละออง น้องนุช สุธเดชดำเกิง กษมา แพร์ภิญโญ ชูชาติ บุญสม เพื่อนบริหารการศึกษา รวมทั้งเพื่อนๆ พี่ๆ สำนักงานเลขานุการสภาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวของผู้วิจัย ที่ช่วยกระตุ้นและให้กำลังใจในดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ส่งผลให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

นางจันทิมา พงษ์สมาน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ขอบเขตของเนื้อหา	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	4
นิยามศัพท์	5
กรอบความคิดในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
หลักและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา	13
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	17
ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	17
รูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษา	20
องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	23
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	26
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศ.....	26
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย.....	29
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543	29
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด	34
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546	35
ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งแบบ.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	47
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3(ต่อ) การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนที่ 1	49
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนที่ 2	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนที่ 3	77
สรุป	91
สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	96
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	96
วิธีดำเนินการวิจัย	96
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	97
อภิปรายผล.....	99
ข้อเสนอแนะ	104
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	104
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก	110
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	111
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	115
ประวัติผู้วิจัย	116

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการศึกษา นับจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้มีความพยายามที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากเมื่อปี พ.ศ.2525 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบให้มีคณะกรรมการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยให้คัดเลือกจากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา ข้าราชการ ประธานกรรมการศึกษาของหมู่บ้าน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และประชาชนในท้องถิ่น โดยไม่ได้ระบุสัดส่วนของฝ่ายต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแสวงหาความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้กับโรงเรียน ต่อมาในปี พ.ศ.2539 ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกรรมการการศึกษาใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น จึงได้ขยายจำนวนกรรมการโรงเรียนเพิ่มขึ้น โดยให้คัดเลือกจากบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียน ผู้ปกครองและศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ฝ่ายละเท่าๆ กัน ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในแผนแม่บทและแผนพัฒนา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณของโรงเรียน รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (นภาพรณัฏฐ์ หะวานนท์ และคณะ. 2543 : 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 40 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร และให้ถือปฏิบัติบนพื้นฐานที่มีกฎหมายรองรับอย่างเป็นรูปธรรม และพ.ศ.2546 ได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาเพิ่มขึ้น คือ ผู้แทนพระสงฆ์และหรือผู้แทนศาสนาอื่น และให้แนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำกับ ส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของสถานศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในรูปของคณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรคณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น คณะกรรมการจึงต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ และมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา และมีความคาดหวังว่าผู้แทนผู้ปกครองจะสะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้แทนองค์กรชุมชนจะสะท้อน

สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ทั้งในด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสะท้อนสภาพปัญหาและความ ต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการ การสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการ ศึกษา และเชื่อมโยงแผน การศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าจะสะท้อนภาพความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ผู้แทนองค์กรศาสนาจะช่วยใน การนำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้แทนครูจะนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการ เรียนรู้ ปัญหาและความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา ผู้ทรง คุณวุฒิจะช่วยเสริมให้จัดการศึกษาได้ครอบคลุม มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการจะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทน แต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุม และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย รวมทั้งนำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ ประชุมไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความ เชี่ยวชาญในสาขาที่หลากหลายและเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกายแรงใจ พัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ชุมชนต้องการ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 20)

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้สรุปสภาพการมีส่วนร่วมจากอดีตถึงปัจจุบันว่า ในอดีตสถานศึกษาขาดความคล่องตัวใน การบริหาร แต่ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วย ตนเอง แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ว่าตนเองจะทำ อะไร ทำอย่างไร ทำเพื่ออะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนจากคณะกรรมการ สถานศึกษาอย่างใกล้ชิด บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษา มากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำ หน้าที่ของคณะกรรมการ วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะและประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นเพียง ผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผล ที่เกิดขึ้น อีกส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามการร้องขอของสถานศึกษา กรรมการสถาน ศึกษาแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาดความต่อเนื่อง และความพร้อมเพรียง ระบบข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ ดังนั้นจึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการ การนำ ข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกและประสบการณ์เดิม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน. 2547 : 21-22)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เริ่มให้มีโครงการผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบขึ้น เพื่อยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำในการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้บริหารที่มี วัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในลักษณะขององค์กรยุคบุคคลที่มี คณะ กรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารสถาน ศึกษาต้นแบบที่ได้รับการยกย่องจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษามีจำนวนรวมทั้งสิ้น 34 คน

ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานนโยบาย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึง มีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ใน โรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 ซึ่งได้มีการสร้างความตระหนักและความเข้าใจถึง ความสำคัญ ความจำเป็น และภารกิจในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน รวมทั้งเป็นแกนหลักในการ ขับเคลื่อนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วม ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้มีการปฏิบัติจริงว่ามีสภาพและปัญหาอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเสริมประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม และสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ใน โรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการ บริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ใน โรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และวางแผนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลาง จำนวน 3 โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครองจำนวน 10 คน ผู้แทนครูจำนวน 10 คน ผู้แทนองค์กรชุมชนจำนวน 10 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 10 คน ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาจำนวน 10 คน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่จำนวน 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 45 คน และผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) จำนวน 10 คน รวมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนทั้งสิ้น 120 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง คือ เลือกจากโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง จำนวน 3 โรงเรียน และเลือกกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 3 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามสภาพ ได้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 20 คนประกอบด้วย

- 1) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน
- 2) ผู้แทนครู จำนวน 3 คน
- 3) ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 2 คน
- 4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน
- 5) ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 2 คน
- 6) ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 7) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน
- 8) ผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) จำนวน 3 คน

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง สภาพการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544

บทบาทหน้าที่ด้านวิชาการ หมายถึง การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ส่งเสริมสนับสนุน ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพภายใน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทบาทหน้าที่ด้านงบประมาณ หมายถึง การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการจัดตั้ง งบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา การบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทบาทหน้าที่ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การกำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา และเสนอความต้องการจำนวนและอัตราของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทบาทหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การให้ความเห็น เสนอแนะ ให้คำปรึกษา ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และดูแล บำรุงรักษา ใช้ จัดหาผลประโยชน์ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์/องค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544

โรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ หมายถึง โรงเรียนซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ปฏิบัติงานอยู่

ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ หมายถึง ผู้บริหารที่มีการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำ เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรใน โรงเรียนและผู้เรียน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น และได้รับการยกย่องจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544

ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนของผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544

ผู้แทนครู หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544

ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่น ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตบริการของโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544

ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนของสมาคมหรือชมรมศิษย์เก่า หรือเคยศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544

ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ หมายถึง กรรมการสถานศึกษา ที่เป็นผู้แทนขององค์กรศาสนาในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง กรรมการสถานศึกษาผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ เป็นอย่างดีในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นผู้นำทางศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544

ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 ในฐานะกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547) ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคกลาง จำนวน 3 โรงเรียน โดยศึกษาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุและหรือองค์กรศาสนาอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 หลักและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.1 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 รูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษา
 - 2.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทั้งในด้านหลักและทฤษฎีการมีส่วนร่วม และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 หลักและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

โคเฮนและอัฟฮอฟ (ซูชาติ พวงสมจิตร. 2541 : 11 อ้างจาก Cohen and Uphoff. 1977) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ ได้แก่

- 1) มีส่วนในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร
- 2) มีส่วนในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ และการร่วมมือกับองค์กร หรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ
- 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา
- 4) มีส่วนในการประเมินผลโครงการ

โคเฮนและอัฟฮอฟ (ประภาพรรณ ไชยวงศ์. 2545 : 27 อ้างจาก Cohen and Uphoff. 1980) มองการมีส่วนร่วมใน 3 มิติ คือ

- 1) มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?)
- 2) ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Whose participation are we concerned with?)
- 3) มีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างไร (How is participation occurring within the project?)

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร

โคเฮนและอัทซอพฟ์ จำแนกขั้นตอนของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ
ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making)

กระบวนการของการตัดสินใจ กระทำโดย

- 1) การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ
- 2) เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง
- 3) การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น
- 4) การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน
- 5) การตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (participation in implementation)

องค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการจะมาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการ
ได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (participation in benefits) ผล
ประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว จะต้องพิจารณา
ถึงการกระจายผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมถึงผลประโยชน์ใน
ทางบวกและทางลบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation in evaluation) การ
มีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (visions) ความชอบ (preferences)
และความคาดหวัง (expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม
ต่างๆ ได้

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม

โคเฮนและอัทซอพฟ์ ได้จำแนกกลุ่มบุคคลออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- 1) ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (local residents on local people)
- 2) ผู้นำท้องถิ่น (local leaders)
- 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ (government personnel)
- 4) คนต่างชาติ (foreign personnel)

การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนทั้ง 4 กลุ่มนี้ โคเฮนและอัทซอพฟ์ ได้เสนอคุณลักษณะ
ของบุคคลที่ควรพิจารณาไว้ดังนี้คือ เพศ อายุ สถานภาพของครอบครัว การศึกษา การแบ่งกลุ่มใน
สังคม อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะทางของที่พักกับที่ตั้งของโครงการความ
ร่วมมือ สถานภาพของการยึดครองที่ดิน และสถานภาพของการได้รับการจ้างงาน

มิติที่ 3 มีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างไร

ประเด็นที่ควรพิจารณา 4 ประเด็น คือ

- 1) พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วม มาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง และแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด
- 2) รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร และการมีส่วนร่วม โดยตรงหรือโดยอ้อม
- 3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม และ ช่วงของกิจกรรม
- 4) ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับการให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ดุษเชลเดอร์ฟ (ประภาพรรณ ไชยวงศ์. 2545 : 29-30 อ้างจาก Dusseldorp.1981 : 35-53) ได้รวบรวมแนวคิดในการจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมของนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ Etzioni (1968), Meister (1969), Arnstein (1971), Mullor (1978) และ Uphoff et al.(1979) และได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 9 ประเภท ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) การจำแนกตามระดับความสมัครใจ (degree of voluntariness) จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 1.1) การมีส่วนร่วมอย่างอิสระ เป็นการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและการมีส่วนร่วมโดยถูกชักจูง
 - 1.2) การมีส่วนร่วมโดยถูกบังคับ เป็นการมีส่วนร่วมโดยถูกบังคับด้วยกฎหมายและด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคม
- 2) การจำแนกตามวิธีของการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง (way of involvement) จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 2.1) การมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเข้าไปทำกิจกรรมในกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น การประชุม การร่วมอภิปราย การให้กำลังแรงงาน และการออกเสียงลงคะแนน เป็นต้น
 - 2.2) การมีส่วนร่วมทางอ้อม (indirect participation) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมอบให้ผู้อื่นเป็นตัวแทนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
- 3) การจำแนกตามความเกี่ยวข้อง ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาที่ได้วางแผนไว้ (stage of the planned development process) ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การวิจัย การเตรียมการวางแผน การรับรองแผน การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล โดยจะมีการมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (complete participation) เมื่อบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมใน 6 ขั้นตอน ส่วนการมีส่วนร่วมแบบไม่สมบูรณ์ (incomplete participation) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมครบทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าว คือ เข้าไปมีส่วนร่วมใน 5 ขั้นตอน หรือน้อยกว่า

4) การจำแนกตามระดับขององค์การ (level of organization) การมีส่วนร่วมแบบที่มีการจัดการ (organized participation) เกิดขึ้นเมื่อโครงสร้างองค์การและชุดของการปฏิบัติได้รับการพัฒนาและอยู่ในกระบวนการเตรียมการ ซึ่งมี 2 แบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมที่มีการจัดการอย่างเป็นทางการ เช่น เมื่อมีการเลือกตั้งประธาน และเมื่อการลงคะแนนเสียงได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ซึ่งการจัดองค์การจะมีความเป็นทางการสูงมาก อันเนื่องมาจากมีกฎหมาย เป็นต้น 2) การมีส่วนร่วมที่มีการจัดการแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งกลุ่มจะยอมรับผู้นำและรูปแบบของการจัดการที่กำหนดว่าการประชุม จะเกิดขึ้นเมื่อใด และอย่างไร สำหรับการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้มีการจัดการหรือจัดเตรียม (unorganized participation) เกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม หรือในโอกาสที่ต้องการงานรีบเร่ง การมีส่วนร่วมแบบนี้มักจะเกิดเป็นครั้งคราว

5) การจำแนกตามความเข้มและความถี่ของกิจกรรม (intensity and frequency) การมีส่วนร่วมแบบเข้ม (intensive participation) เกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมมีความถี่สูง เช่น ประชุมทุกสัปดาห์ และประชุมสม่ำเสมอ เป็นต้น ซึ่งเป็นการวัดในเชิงปริมาณ ส่วนการมีส่วนร่วมแบบยืดขยายหรือแบบระยะยาว (extensive participation) เกิดขึ้นเมื่อมีการประชุมไม่สม่ำเสมอ หรือเกิดเหตุการณ์การมีส่วนร่วมขึ้นในช่วงระยะยาวนาน

6) การจำแนกตามขอบเขตของกิจกรรม (scope of activities) การมีส่วนร่วมแบบไม่จำกัด (unlimited participation) เกิดขึ้นเมื่อพลังอำนาจ (forces) ทุกชนิดที่มนุษย์สามารถควบคุมได้ และที่มีอิทธิพลต่อชุมชนใด ๆ ได้ถูกควบคุมด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมของสมาชิกของชุมชน การมีส่วนร่วมแบบไม่จำกัดเกิดขึ้นได้ในชุมชนที่ถูกแยกให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวเท่านั้น ชุมชนที่มีขนาดเล็ก และค่อนข้างปิดจะทำกิจกรรมที่ต้องการการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่สำคัญของชุมชนได้ ส่วนการมีส่วนร่วมแบบจำกัด (limited participation) จะเกิดขึ้นเมื่อบางส่วนของสภาพแวดล้อมทางสังคม การเมือง การบริหารและทางกายภาพที่สามารถได้รับอิทธิพลจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน

7) การจำแนกตามประสิทธิผล (effectiveness) การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ (effective participation) คือ กิจกรรมการมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ทั้งหมดของการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก ส่วนการมีส่วนร่วมที่ไม่มีประสิทธิภาพ (ineffective participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ผู้มีส่วนร่วมไม่มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ทั้งหมดของกิจกรรมการมีส่วนร่วม หรือมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อย

8) การจำแนกตามผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วม (those involved in participation) คือ สมาชิกของชุมชน เป็นผู้ที่อาศัยในชุมชนและผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งที่อาศัยอยู่ในชุมชน และไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชน บุคคลภายนอกทั้งที่อาศัยและไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชน

9) แบบของการมีส่วนร่วม (style of participation) มี 3 รูปแบบ คือ การพัฒนาท้องถิ่น (local development) ซึ่งมุ่งให้ประชาชนพัฒนาตนเอง กระตุ้นการมีส่วนร่วม และสร้างพลังสังคม เพื่อนำไปสู่กิจกรรมการช่วยเหลือตนเอง การวางแผนทางสังคม (social planning) ซึ่งมุ่งให้ประชาชนกำหนดแผนงานที่เขาต้องการและทำแผนงานให้มีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติทางสังคม (social

action) ซึ่งมุ่งเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจและการเข้าถึงทรัพยากร รวมทั้งขยายการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มเป้าหมาย

เฮบเดน และชอร์ (ประภาพรรณ ไชยวงศ์. 2545 : 31 อ้างจาก Hebden and Shaw. 1977 : 29-30) ได้กล่าวถึงลำดับชั้นของการมีส่วนร่วม (participatory hierarchy) ว่าแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมระดับคณะกรรมการ (participation at board level) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อม เพราะผู้มีอำนาจตัดสินใจ คือ คณะกรรมการ
- 2) การมีส่วนร่วมระดับกลาง (Middle range participation) เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นตัวแทน ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกรรมการและปฏิบัติงาน
- 3) การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับงาน (Task related participation) เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงของผู้ปฏิบัติงาน

อคิน รพีพัฒน์ และเจมส์ คัดดี้ ปิ่นทอง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540 : 17-18 อ้างจาก อคิน รพีพัฒน์. 2527 : 100-101 และ เจมส์ คัดดี้ ปิ่นทอง. 2527 : 272-273) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุปัญหา เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะคนในชุมชนอาจจะยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาได้ด้วยตนเอง แต่เขาเหล่านั้นก็เป็นผู้ที่อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่เขาสามารถที่จะมองปัญหาได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เมื่อมีคนเข้ามาช่วยเขาวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้น ซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งกระจกเงาที่สะท้อนภาพให้เขาสามารถมองปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนต่อไปที่จะขาดไม่ได้ เพราะคนในชุมชนโดยทั่วไปมักจะมีการศึกษาน้อย แต่ถ้าเขาเหล่านั้นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ก็จะขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงาน ดังนั้น ข้อคำนึงถึงในการวางแผนการศึกษาใดๆ ก็ตามต้องเริ่มความยากง่าย เร็วช้า จากระดับของผู้จะรับการศึกษา มิใช่จากระดับความรู้ความสามารถของผู้ให้การศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน จากประสบการณ์การทำงานในชนบท การมีส่วนร่วมแม้ว่าในชุมชนที่มีความยากจนจะขาดแคลนทรัพยากร แต่ก็ยังมีทรัพยากรที่สามารถจะร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะอย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ สามารถจะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลายๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้เขาคิดต้นทุนในการดำเนินงานให้กับตนเองได้ และจะมีความระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้น เพราะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติด้วยตนเองจะทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ต่อไปได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นกัน เพราะถ้าการติดตามประเมินผลดำเนินการโดยบุคคลภายนอก และขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแล้ว จะทำให้ไม่มีการประเมินงานต่างๆ ที่ได้ทำไปแล้วนั้นว่าได้รับผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร ซึ่งในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนจะคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมในแนวความคิดของคนภายนอกย่อมไร้ประโยชน์ การผสมผสานความร่วมมือระหว่างบุคคลภายนอกกับคนในชุมชนน่าจะเกิดประโยชน์มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมแล้วจะทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ ด้วย

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 19) ได้จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพบว่า แนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ คือ โคเฮนและอัทซอพฟ์ ที่มองมิติของการมีส่วนร่วมเป็น 3 มิติ คือ มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยจำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุดได้รับการยอมรับจากนักวิชาการทั่วไปเป็นอย่างมาก ส่วนแนวคิดของนักวิชาการในประเทศไทยพบว่า อคิน รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ซึ่งจำแนกการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอนคือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล รวมทั้งแนวคิดของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร ที่จำแนกการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

โครงการ มีส่วนใกล้เคียงกับแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ แต่อาจมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยมากกว่า

1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งยังไม่มี การตั้งโรงเรียนขึ้นมา ระบบความรู้และการศึกษาเกิดขึ้นและดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการในชุมชนโดยชุมชน เพื่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้น ปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างการศึกษา กับวิถีชีวิตของชุมชน จึงยังไม่เกิดขึ้น แต่เมื่อรัฐมีอุดมการณ์แนชัดที่จะสร้างรัฐชาติและสร้างความเป็นอารยะให้แก่สังคมไทย ตามแบบอย่างของประเทศตะวันตก รัฐจึงได้มีการตั้งอำนาจในการจัดการศึกษามารวมศูนย์อยู่ที่รัฐ โดยการสร้างโรงเรียนขึ้น เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์ และสร้างพลเมืองดีตามแนวทางที่รัฐประสงค์ ระบบความรู้และหลักสูตรที่รัฐกำหนดขึ้นภายใต้อุดมการณ์แนวคิดเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน ในโรงเรียน จึงทำให้เกิดความแตกต่างแปลกแยกจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 26)

เมื่อรัฐรวมศูนย์อำนาจในการจัดการศึกษาแล้ว ได้มีความพยายามที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้อุดมการณ์/เป้าหมายในการจัดการศึกษาของรัฐประสบความสำเร็จ และได้มีการออกพระราชบัญญัติการประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 ซึ่งได้กล่าวถึงโรงเรียนประชาบาลว่า "...โรงเรียนประชาบาลเป็นโรงเรียนที่ประชาชนอำเภอหนึ่งหรือตำบลหนึ่งร่วมกันจัดตั้งขึ้น และดำรงอยู่ด้วยทุนทรัพย์ของตนเอง หรือที่นายอำเภอตั้งขึ้นและดำรงอยู่ด้วยทุนของประชาชนที่ว่านั้น โดยอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ..." และได้กำหนดให้ชายฉกรรจ์ที่มีอายุ 18-60 ปี ต้องเสียเงินศึกษาพลีในอัตรา 1-3 บาท ต่อปี ยกเว้นภิกษุ สามเณร บาทหลวง ผู้สอนศาสนาคริสต์ อิสลาม พุทธทาสและพลตำรวจที่ต้องเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติ และผู้ที่ในปีเดียวกันนั้นได้สมัครออกเงินในการดำรงอยู่ของโรงเรียนประชาบาลในอำเภอเดียวกันแล้วในจำนวนที่ไม่น้อยกว่าเงินศึกษาพลี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนว่าได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐเป็นสำคัญ และวิถีคิดเช่นนี้เป็นวิถีคิดหลักในระบบการศึกษาของไทยอย่างต่อเนื่องยาวนาน (นภาพรณ ะหวานนท์และคณะ. 2543 : 13)

ประเทศไทยจึงมีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาเป็นครั้งแรก โดยมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตั้งกรรมการศึกษาขึ้นจากบุคคลที่เหมาะสม และให้มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 คือ 1) ในส่วนของโรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนตั้งให้กรรมการศึกษาเป็นผู้ตรวจตราดูแลงบประมาณ บัญชีเงินของโรงเรียน ปีละครั้งและตรวจสอบว่าโรงเรียนได้จัดตั้งอยู่หรือไม่ 2) ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอตั้ง ให้กรรมการศึกษาเป็นผู้ช่วยนายอำเภอ หรือแบ่งเบาหน้าที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของนายอำเภอ เมื่อได้รับคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำดังนั้น

ความพยายามของรัฐที่จะกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปให้หน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ และมุ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในวันที่ 1 ตุลาคม 2521 โรงเรียนประถมศึกษาได้ถูกโอนให้มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยรัฐมีนโยบายที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และได้มีการกำหนดไว้ในโครงสร้างและระบบการบริหารว่าให้ใช้หลักการบริหารโดยองค์คณะบุคคลทั้งระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม นับได้ว่าเป็นมิติใหม่ทางด้านความคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการบริหารการศึกษา การตัดสินใจในการบริหารและการมีส่วนร่วมของบุคคลในการจัดการศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 28)

ความพยายามที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้มีการดำเนินการมาเป็นระยะๆ ในปี พ.ศ.2525 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการออกระเบียบให้มีคณะกรรมการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 5-15 คน โดยให้คัดเลือกจากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา ข้าราชการ ประธานกรรมการศึกษาของหมู่บ้าน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และประชาชนในท้องถิ่น โดยไม่ได้ระบุสัดส่วนของฝ่ายต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแสวงหาความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ให้กับโรงเรียน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาระดับประถมศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อมีการแก้ไขพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2535 และในปี พ.ศ.2539 ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนใหม่ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น และได้มีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 กำหนดให้คณะกรรมการโรงเรียนทุกโรงเรียนจำนวนกรรมการโรงเรียนเพิ่มขึ้นเป็นโรงเรียนละ 9-15 คน โดยคัดเลือกจากบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหารและข้าราชการครูในโรงเรียน ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมาจากประชาชน ผู้นำทางศาสนา บุคคลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหรือข้าราชการอื่นที่ไม่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีจำนวนฝ่ายละเท่าๆ กัน ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในแผนแม่บทและแผนพัฒนา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณของโรงเรียน รวมทั้งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 29)

จากการพัฒนาประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์ รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาตามแบบราชการ ทำให้การศึกษาเป็นปัญหาในการพัฒนาประเทศมากกว่าจะเป็นส่วนที่จะเอื้อให้เกิดการพัฒนาประเทศ ดังนั้น นักการศึกษา นักวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรเอกชน จึงมีแนวคิดที่จะให้มีการปฏิรูปการจัดการศึกษา คือ ระบบการศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากการจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์ ให้มีการกระจายอำนาจในการ

จัดการศึกษาให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษาได้ตอบสนองต่อวิถีชีวิต หรือเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้น

ในการนี้ รัฐได้ตอบรับกระแสเรียกร้องของการปฏิรูปการศึกษา และกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนในระดับของกฎหมาย ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ มาตรา 43 ที่กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน และมาตรา 81 ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการศึกษา และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ในระดับนโยบายก็ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาประเทศจากการเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมาเน้นการพัฒนาคน หรือการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทั้งนี้ในส่วนของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น ได้มีการกำหนดนโยบายไว้อย่างชัดเจนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539 : 158)

“...การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อให้เอกชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาในฐานะผู้ตัดสินใจและผู้ดำเนินการ มิใช่ในฐานะกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับผลการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ ซึ่งจะเป็นการเปิดระบบการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติการ การติดตามประเมินผลของรัฐ โดยให้เอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ ตลอดจนร่วมติดตามประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทำให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำความเข้าใจกัน อันจะเป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นและเข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้าง วิธีปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการและแนวทางของภาคเอกชนและประชาชน และยังช่วยเสริมสร้างความสมานฉันท์และการรวมพลังสร้างสรรค์ในสังคมอีกด้วย...”

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกระดับมากขึ้น และกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ประชาชนสามารถกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ภายใต้การกำหนดโครงสร้างและมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ และจากนโยบายระดับชาติ หน่วยปฏิบัติก็ได้มีการนำไปกำหนดนโยบายการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาไว้ด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ได้กำหนดอุดมการณ์ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจไว้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ในหลายมาตรา ได้แก่

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก "...การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา..."

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก "...การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ..."

มาตรา 12 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา "...ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ..."

มาตรา 29 แนวทางการจัดการศึกษา "...ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน ..."

มาตรา 39 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ "...ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ..."

มาตรา 40 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ "...ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ ..."

มาตรา 57 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา "... ให้นำหน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ..."

มาตรา 58 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา "...ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการ

จัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ...”

แนวคิดในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในแหล่งต่างๆ ที่ได้นำเสนอนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นไม่ได้เป็นเพียงให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนด้านทรัพยากรเท่านั้น แต่มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้ตัดสินใจ และผู้ดำเนินการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วย และในสถานศึกษาได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา กำหนดไว้ชัดเจนทั้งในกฎหมายและในนโยบายต่างๆ เป็นการสะท้อนเจตนารมณ์ของรัฐที่จะผลักดันให้บังเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจุบันได้มีการนำรูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการมาใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกวงการทั้งภาครัฐและเอกชน ในระบบราชการไทยก็มีการบริหารในรูปของคณะกรรมการในทุกกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา ซึ่งได้มีการกล่าวถึงความสำคัญ รูปแบบ และองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการมีเหตุผลดังนี้ (ลัดดาวัลย์ สมิตะมาน. 2544 : 13)

- 1) เพื่อให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหา มีความหลากหลาย และเป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ
- 2) เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจจะนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะเกิดผลเสียหายแก่องค์กรได้
- 3) การให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อมิให้การดำเนินนโยบายใดๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้
- 4) เพื่อก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทั้งภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้การบริหารเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 5) การรวมตัวกันของบุคคลเป็นคณะกรรมการจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถอำนวยความสะดวกให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี

6) ผู้เป็นประธานคณะกรรมการที่มีทักษะในการแก้ไขปัญหาคัดแย้งต่างๆ ของแต่ละกลุ่มจะสามารถโน้มน้าวให้ผู้ที่มีส่วนร่วมต่างๆ เกิดการยอมรับในแนวทางหรือวิธีการ อีกทั้งยังอาจกระตุ้นให้กำลังใจให้พวกเขาสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลต่อไป

7) เพื่อให้เกิดการใช้และแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารได้ดี

8) การใช้คณะกรรมการอาจกระทำไปเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการปฏิบัติ หรือเป็นการถ่วงเวลาต่อกรณีปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ดังนั้น จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นฝ่ายของตนขึ้น และให้มีการพิจารณาเลื่อนการตัดสินใจออกไป หรือให้มีการทำการศึกษาในเรื่องนั้นๆ ก่อน อันเป็นการยืดเวลาออกไป เป็นต้น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น คณะกรรมการจึงต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ และมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 20)

ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งในส่วนที่คาดหวัง และสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา

ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษา และมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษา และเชื่อมโยงแผนการศึกษา กับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจ ต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลัง ให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา

ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุกๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิดเปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

อย่างไรก็ดี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 21) ได้สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร
2. บุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการส่วนใหญ่ได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่าได้รับการคัดสรรจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ
3. วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น
4. สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น
5. กรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามการร้องขอของสถานศึกษา
6. กรรมการสถานศึกษาแต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาดความต่อเนื่อง และความพร้อมเพรียง
7. ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการ การนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก และประสบการณ์เดิม
8. ในอดีตสถานศึกษาขาดความคล่องตัวในการบริหาร ปัจจุบันสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีความคล่องตัวสูง สามารถบริหารกิจการได้ด้วยตนเอง แต่กรรมการสถานศึกษาบางส่วนยังขาดความชัดเจนในบทบาทที่จะต้องมีการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นองค์กรคณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในสาขาที่หลากหลายและเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกายแรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่ชุมชนและสังคมต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็ง

2.2 รูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษา

ลัดดาวัลย์ สมิตะมานและคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเชิงนโยบาย เรื่องรูปแบบการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้เสนอทางเลือกรูปแบบการบริหารไว้ 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การบริหารในรูปคณะกรรมการบริหาร

รูปแบบที่ 2 การบริหารในรูปคณะกรรมการที่ปรึกษา

รูปแบบที่ 3 การบริหารในรูปคณะกรรมการกึ่งบริหารและที่ปรึกษา

รูปแบบที่ 1 คณะกรรมการบริหาร

คณะกรรมการบริหาร มีอำนาจหน้าที่การวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจในการกิจทั้งที่เป็นงานสำคัญและอาจมีบ้างที่เป็นงานประจำของการบริหารจัดการในสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป มีดังนี้

1. ด้านวิชาการ มีอำนาจหน้าที่

1) อนุมัติการจัดทำหลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การศึกษา การวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

2) อนุมัติให้เอกชนดำเนินการจัดพิมพ์เผยแพร่ หนังสือ แบบเรียนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นที่สถานศึกษาจัดทำหรือพัฒนาขึ้น

3) อนุมัติแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประจำปีของสถานศึกษา

4) กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

5) กำหนดนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

6) พิจารณาให้ความเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานบุคคล มีอำนาจหน้าที่

1) พิจารณาและอนุมัติการดำเนินงานบุคคลและสถานศึกษาตามที่ผู้บริหารเสนอ ได้แก่ การสรรหา บรรจุและแต่งตั้งบุคลากร การพิจารณาความดีความชอบ

2) การให้ข้อเสนอแนะในการแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษา

3) พิจารณาให้ความเห็นในการโอน ย้าย บุคลากร

3. ด้านงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่

- 1) อนุมัติการจัดตั้งและบริหารงบประมาณในส่วน of สถานศึกษา
- 2) อนุมัติการบริหารงานการเงินและพัสดุของสถานศึกษา
- 3) จัดหางบประมาณสนับสนุนโดยระดมจากประชาชน องค์กร และสถาบัน

ต่าง ๆ ในชุมชน / สังคม

- 4) ตรวจสอบดูแลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา

4. ด้านการบริหารทั่วไป มีอำนาจหน้าที่

- 1) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- 2) ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง ของสถานศึกษา
- 3) แต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะอนุกรรมการเพื่อกำหนดงานตามที่เห็นสมควร

สมควร

รูปแบบที่ 2 คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษามีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริม การบริหารจัดการแก่ผู้บริหารและอาจมีอำนาจหน้าที่ให้การตัดสินใจในงานประจำของสถานศึกษาได้ ตลอดจนการดำเนินการหรือร่วมดำเนินการในบางเรื่อง คณะกรรมการในรูปแบบนี้จึงไม่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการหรือการตัดสินใจในการกิจการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยเฉพาะที่เป็นงานสำคัญ เช่น ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และงบประมาณ เป็นต้น อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษา มีดังนี้

- 1) นำเสนอหรือให้ข้อคิดเห็นในเชิงนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 2) พิจารณาและให้ความเห็นเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 3) พิจารณาและนำเสนอสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่าง

ทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

๒๕๕๐๐๘ ร.๓

9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามที่เห็นสมควร

12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

รูปแบบที่ 3 คณะกรรมการกึ่งบริหารและที่ปรึกษา

คณะกรรมการกึ่งบริหารและที่ปรึกษามีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินใจในเรื่องที่เป็นงานสำคัญบางเรื่องหรือหลายเรื่อง หรือมีอำนาจในการตัดสินใจงานประจำของสถานศึกษาในบางเรื่องหรือหลายเรื่อง นอกนั้นก็ยังมีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารจัดการแก่ผู้บริหารเท่านั้น ดังนี้

1. ด้านวิชาการ มีอำนาจหน้าที่

1) อนุมัติการจัดทำหลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การศึกษา การวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

2) อนุมัติแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประจำปีของสถานศึกษา

3) กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

4) กำหนดนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

5) พิจารณาให้ความเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานบุคคล มีอำนาจหน้าที่

1) ให้ข้อเสนอแนะในการแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษา

2) พิจารณากำหนดจำนวนครูต่อจำนวนนักเรียน กำหนดครูเข้าสอนในชั้นเรียนและจัดหาบุคลากรตามที่สถานศึกษาต้องการ

3) กำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา

4) ประเมินผลงานการจัดการเรียนการสอนของครู

3. ด้านงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่

1) พิจารณากลั่นกรองการจัดตั้งและบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

2) จัดสรรการใช้งบประมาณทั่วไปและงบประมาณพิเศษที่ได้รับจากภายนอก

3) จัดหางบประมาณสนับสนุนโดยระดมจากประชาชน องค์กร และสถาบัน

ต่าง ๆ ในชุมชน/สังคม

4) ตรวจสอบดูแลการใช้งบประมาณของสถานศึกษา

4. ด้านการบริหารทั่วไป มีอำนาจหน้าที่

1) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน

2) แต่งตั้งที่ปรึกษาและ/หรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามที่เห็นสมควร

3) ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงานในการพัฒนาสถานศึกษา

4) ประสานงานระหว่างสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่นนั้น

5) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีบริการด้านต่างๆ แก่นักเรียนและชุมชน เช่น ด้านสุขภาพอนามัย กิจกรรมสหกรณ์ การจำหน่ายผลผลิตของนักเรียน เป็นต้น

6) พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน และเป็นศูนย์บริการความรู้แก่ชุมชน

7) อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาเห็นสมควร

การบริหารสถานศึกษาโดยคณะกรรมการนั้นเป็นการบริหารโดยชุมชน ซึ่งจะตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามการบริหารโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบคณะกรรมการบริหารที่มีบทบาทหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจในการบริหารจัดการในสถานศึกษา รูปแบบคณะกรรมการที่ปรึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารจัดการแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และรูปแบบคณะกรรมการกึ่งบริหารและที่ปรึกษา โดยในทางปฏิบัติจะมีลักษณะที่ยืดหยุ่นไปตามแนวนโยบายที่จะกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าจะจะเป็นไปในรูปแบบใด เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างไร มากน้อยเพียงใด

2.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้

2.3.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศ

องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศ ได้ดำเนินการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี สรุปได้ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา การจัดการศึกษาที่โรงเรียนจะให้อำนาจการตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีสมาชิก 5-10 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา สมาชิกในชุมชน ตัวแทนนักธุรกิจและนักเรียน (กรณีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ซึ่งโดยทั่วไปสมาชิกจะมาจากการเลือกตั้ง ในแต่ละมลรัฐ องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีความแตกต่างกัน เช่น ในมลรัฐอิลลินอยส์คณะกรรมการสถานศึกษาจะประกอบด้วย ครู 2 คน ผู้ปกครอง 6 คน ผู้แทนชุมชน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และผู้แทนนักเรียน 1 คน (กรณีที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) โดยสมาชิกคณะกรรมการสถานศึกษาได้มาจากการเลือกตั้ง และมีวาระ 2 ปี เป็นต้น ในขณะที่ในมลรัฐเคนตักกี คณะกรรมการสถานศึกษาจะประกอบด้วย ครู 3 คน ผู้ปกครอง 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 54-65)

ประเทศแคนาดา การจัดการศึกษาของประเทศแคนาดาจะเป็นอำนาจ และสิทธิของจังหวัดและเขตปกครองพิเศษ การดูแลโรงเรียนจะกระจายอำนาจไปให้คณะกรรมการศึกษาที่ระดับท้องถิ่น โรงเรียนในประเทศแคนาดาจะมีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ครูใหญ่ ผู้แทนพ่อแม่-ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนบุคลากร และผู้แทนชุมชน ประธานคณะกรรมการจะได้มาโดยการเลือกกันเองจากผู้แทนพ่อแม่-ผู้ปกครอง ครูใหญ่ไม่มีสิทธิเป็นประธาน การดำเนินงานของสภาโรงเรียนเป็นการร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษาของสถานศึกษาในระดับท้องถิ่น ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียน จะประกอบด้วย ครูใหญ่ ผู้แทนพ่อแม่-ผู้ปกครอง 6-10 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนบุคลากร 1 คน และผู้แทนจากองค์กรในชุมชน 1 คน ส่วนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียน ประกอบด้วย ครูใหญ่ ผู้แทนพ่อแม่-ผู้ปกครอง 7 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนบุคลากร 1 คน และผู้แทนจากองค์กรในชุมชน 1 คน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 66)

ประเทศออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลียมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังโรงเรียน เพื่อเพิ่มอำนาจและให้ความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารโรงเรียน เน้นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนในรูปคณะกรรมการ โรงเรียนบริหารตนเองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีสมาชิกประมาณ 6-15 คน ซึ่งประกอบด้วย ครูใหญ่ ผู้แทนพ่อแม่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู และสมาชิกชุมชน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 77)

ประเทศนิวซีแลนด์ สถานศึกษาทุกระดับในนิวซีแลนด์ ตั้งแต่ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงมหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระในการจัดการศึกษาของตนเอง ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณเพื่อการศึกษา หลักสูตรและการจัดการต่างๆ (ยกเว้นการกำหนดอัตราเงินเดือนและค่าจ้างรายเดือนซึ่งรัฐเป็นผู้กำหนด) ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมาจากการจ้างโดยการ

สรรหาและแต่งตั้งจากคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา จะประกอบด้วย ผู้แทนชุมชน 3-7 คน (ตามขนาดของโรงเรียน) ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูใหญ่ 1 คน ผู้แทนครู 1 คน ผู้แทนนักเรียน 1 คน (เฉพาะระดับมัธยมศึกษา) สำหรับโรงเรียนที่มีชาวเมารีเข้าเรียน ให้ผู้แทนชุมชนที่มีผู้ปกครองเป็นชาวเมารีร่วมเป็นกรรมการด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 34)

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี สถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะจัดให้มีสภาโรงเรียน เพื่อประกันความมีอำนาจในตัวเองของโรงเรียน รวมทั้งเป็นการระดมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้ามาร่วมกันจัดการศึกษา คณะกรรมการหรือสภาโรงเรียนจะมีจำนวน 7-15 คน โดยต้องเป็นผู้ปกครอง 40-50% เป็นครูและผู้บริหารโรงเรียน 30-40% เป็นตัวแทนจากชุมชน 10-30% ทั้งนี้กรรมการในส่วนกลุ่มผู้ปกครองได้มาจากการเลือกตั้ง กรรมการในส่วนของผู้แทนชุมชนและศิษย์เก่าได้จากการเสนอของคณะกรรมการสรรหาซึ่งเป็นตัวแทนผู้ปกครองและครู คณะกรรมการจะมีวาระคราวละ 1 ปี และสามารถเป็นกรรมการติดต่อกันได้ 3 ครั้ง (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. 2542 : 22-23)

จากการศึกษาองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศพบว่า จะเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจาก 3 ฝ่าย คือ พ่อแม่-ผู้ปกครอง ผู้แทนจากชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษา

2.3.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

2.3.2.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

หลังจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 40 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 7-15 คน ประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 1-2)

- 1) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวนไม่เกิน 2 คน
- 2) ผู้แทนครู จำนวนไม่เกิน 2 คน
- 3) ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวนไม่เกิน 2 คน
- 4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนไม่เกิน 2 คน
- 5) ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวนไม่เกิน 2 คน
- 6) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 4 คน
- 7) คณะกรรมการที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด

2.3.2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2546

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ในวันที่ 30 ธันวาคม 2546 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คน ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 15 คน ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 2)

- 1) ประธานกรรมการ
- 2) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
- 3) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
- 4) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
- 5) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
- 6) กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
- 7) กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนา

ในพื้นที่จำนวน 1 รูป หรือ 1 คนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และจำนวน 2 รูป หรือ 2 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

8) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 คนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก หรือจำนวน 6 คนสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่

- 9) ผู้อำนวยการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย พบว่า จะเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งพ่อแม่-ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรศาสนา ศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู และผู้บริหารสถานศึกษา

3. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศ ได้ดำเนินการศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสาธารณรัฐเกาหลี สรุปได้ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในแต่ละมลรัฐ จะแตกต่างกัน เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาในมลรัฐชิคาโกจะมีอำนาจในการคัดเลือกและประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษา อนุมัติและให้ความเห็นแผนพัฒนา 3 ปีของสถานศึกษา และตรวจสอบงบประมาณของสถานศึกษา โดยมีกองทุนและองค์กรชุมชนให้การสนับสนุน ในมลรัฐดีทรอยต์ คณะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ควบคุมการจัดสรรงบประมาณ มีอิสระที่จะริเริ่มกิจกรรมต่างๆ

และมีอิสระในการกำหนดและปรับปรุงการสอน การขยายการรับนักเรียน กำหนดประเภท การให้บริการรวมทั้งมีสิทธิเลือกผู้ให้บริการ ในมลรัฐฟลอริดา คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีหน้าที่ช่วยเตรียมและประเมินแผน การปรับปรุงโรงเรียนและให้ความช่วยเหลือครูใหญ่ตามที่ได้รับคำร้องขอในการจัดทำงบประมาณประจำปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 16)

ส่วนมลรัฐเคนตักกี คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่กำหนดนโยบาย คือ กำหนดหลักสูตร ประเมินความต้องการจำเป็นสำหรับพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานของมลรัฐ ประเมินความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีและประเมินผลโครงการ กำหนดเวลาปฏิบัติการสอนและนอกเหนือจากการสอน กำหนดการรับนักเรียน และโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการในโรงเรียน กำหนดระยะเวลาปฏิบัติงาน วันเปิด-ปิดภาคเรียน กำหนดการใช้พื้นที่โรงเรียน การวางแผนและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการสอน ดูแลความรับผิดชอบของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และครูใหญ่ คัดเลือกโครงการนอกหลักสูตรและกำหนดการมีส่วนร่วมของนักเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 60-61)

ประเทศแคนาดา การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนจะกระจายอำนาจไปให้คณะกรรมการศึกษาระดับท้องถิ่นในการกำหนดงบประมาณทางการศึกษา เป็นผู้กำหนดการจ้างครู ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่กำหนดในระดับจังหวัด ในโรงเรียนจะมีคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียนซึ่งมีบทบาทหน้าที่หรือภารกิจที่สำคัญ คือ กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน กำหนดหลักสูตรของโรงเรียน ติดตามการเรียนการสอนและสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของนักเรียน อนุมัติงบประมาณ กำกับดูแลการจัดระบบความปลอดภัยของนักเรียนและโรงเรียน ดูแลการปรับปรุงอาคารสถานที่ สนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตร กำหนดเกณฑ์และการคัดเลือกหรือแต่งตั้งครูใหญ่และการจ้างครูของโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 65-66)

ประเทศออสเตรเลีย การจัดการศึกษาในรัฐวิคตอเรีย จะมีการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษา คือ การกระจายอำนาจการบริหารด้านบุคลากร การเปลี่ยนแปลงวิธีการงบประมาณ การปฏิรูปหลักสูตร การตรวจสอบ และการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริการ รัฐวิคตอเรียนับเป็นรัฐแรกของออสเตรเลียที่ยอมให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของรัฐคัดเลือกครูได้เอง โดยถือเป็นส่วนหนึ่งในความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา/ครูใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา ครูใหญ่ การบรรจุแต่งตั้งครูตามความเหมาะสม ตรงตามคุณสมบัติและความสามารถ นับเป็นพื้นฐานประการหนึ่งของการดำเนินงานโรงเรียนแห่งอนาคตโดยกระจายอำนาจให้โรงเรียนสามารถคัดเลือก บรรจุ ประเมิน และพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาได้อย่างคล่องตัวและตรงตามความต้องการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 31-33)

คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาทสูงสุดในการบริหารในระดับโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ในรูปของอาสาสมัครตามแนวทางที่รัฐกำหนดไว้ รับผิดชอบดำเนินการในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน กำหนดนโยบายของโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะในการแต่งตั้งครูใหญ่ ว่าจ้างบุคลากรในสายงานสนับสนุน กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมความประพฤตินักเรียน รายงานผลการบริหารต่อ

ชุมชนและฝ่ายอำนวยการศึกษา จัดการเรื่องการเงินและบัญชีของโรงเรียน สัญญาว่าจ้างทำความสะอาดโรงเรียน และสัญญาว่าจ้างงานก่อสร้างของโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2542 : 77-78)

ประเทศนิวซีแลนด์ คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการที่ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งจากชุมชน ผู้ปกครอง ครูใหญ่ ครู และนักเรียน (เฉพาะระดับมัธยมศึกษา) เพื่อทำหน้าที่รับนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการมาปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมายทางการศึกษาของชาติ หลักสูตร ธรรมนูญโรงเรียน/สถานศึกษา ตลอดจนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของชุมชน โดยยึดหลักการบริหารแบบการใช้คุณค่าร่วมกัน และการตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาจะรับผิดชอบครูในสถานศึกษาในด้านการแต่งตั้งและให้บริหารจัดการงบประมาณต่างๆ รวมทั้งเงินเดือนครู การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ เพื่อพัฒนาบุคลากรและการดำเนินงานทั่วไปของสถานศึกษา ซึ่งบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษามีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 35-36)

1. ด้านหลักสูตร คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาจะมีหน้าที่อำนวยการให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมตามนโยบายการศึกษาแห่งชาติ โดยพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ของเด็กโดยยึดหลักการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับเด็ก ติดตามพัฒนาการของเด็ก วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการเรียนรู้ของเด็ก ประเมินสัมฤทธิ์ผลของเด็ก เก็บรักษาประวัติและรายงานความก้าวหน้าของเด็ก

2. การจ้างงานและการบริหารบุคคล คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้จ้างครูใหญ่ โดยการสรรหาและแต่งตั้ง และผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้ว่าจ้างครูและบุคลากรในโรงเรียนอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการจ้างงานทั้งต่อผู้สอน ผู้สนับสนุนการสอน รวมทั้งทำหน้าที่ในการพัฒนาและติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียน ตามนโยบายที่รัฐกำหนดในการเพิ่มพูนศักยภาพการทำงานของบุคลากร การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการตระหนักในความต้องการของเด็ก

3. ด้านการเงินและทรัพย์สิน คณะกรรมการบริหารสถานศึกษามีหน้าที่จัดสรรงบประมาณการบริหารโรงเรียนตามลำดับความสำคัญที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียน/สถานศึกษา ควบคุม ติดตามการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน และการจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย The Public Finance Act 1989 และ The Educational Act 1989 จัดการเรื่องทรัพย์สิน อาคารสถานที่ ให้มีความปลอดภัย และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้นักเรียน

4. การดำเนินงานด้านต่างๆ ได้แก่ ปฏิบัติตามนโยบายของชาติว่าด้วยการศึกษา (National Education Guidelines) รักษาระบบการประเมินตนเอง และปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยเวลาการปฏิบัติงาน การรักษาเวลาเรียน และช่วงปีการศึกษาของนักเรียน เป็นต้น

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี คณะกรรมการในสภาโรงเรียนจะมีบทบาทหน้าที่ คือ พิจารณางบประมาณโรงเรียน ปรับปรุงหลักสูตร จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดกิจกรรมที่สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดกิจกรรมสวัสดิการนักเรียนและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ. 2542 : 23)

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในต่างประเทศ พบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษามีความแตกต่างกัน แต่บทบาทสำคัญที่ใกล้เคียงกัน คือ มีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการบริหารจัดการและตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย หลักสูตรการเรียนการสอน การเงิน/งบประมาณ แผนพัฒนาโรงเรียน การประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

-3.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

3.2.1-บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 4)

- 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ของสถานศึกษา
- 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- 9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น
- 10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- 11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร
- 12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

จากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวในการปฏิบัติไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 ; 30-41)

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

- 1) ศึกษาและทำความเข้าใจในความมุ่งหมาย หลักการ ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
- 2) ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชน ท้องถิ่น ที่ตั้งของสถานศึกษา
- 3) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 4) กำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และอาคารสถานที่
- 5) กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

- 1) ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 2) พิจารณาความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาขอ.สถานศึกษา
- 3) พิจารณาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมเกี่ยวกับวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกิจกรรม/งาน/โครงการที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
- 4) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

- 1) ศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) พิจารณาความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้ และความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- 4) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา

4. กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

- 1) กำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับสถานศึกษา ได้แก่ วิธีการ ระยะเวลา
- 2) ดำเนินการกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย

3) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษาและให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และขวัญกำลังใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามแผน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

1) สนับสนุนให้จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับจำนวนผู้เรียน การคมนาคม สภาพเศรษฐกิจของชุมชน และข้อมูลอื่นที่จำเป็น ให้เป็นปัจจุบัน

2) สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กพื้นที่บริการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาให้มากที่สุด รวมทั้งการประสานงานเพื่อจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษาอื่นที่อยู่ใกล้เคียงหรือเสนอแนะให้ได้เรียนนอกกระบวนหรือเรียนตามอัธยาศัย

3) จัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา และสิ่งจำเป็นอื่นๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนสถานศึกษาจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับจำนวนผู้เรียน การคมนาคม สภาพเศรษฐกิจของชุมชน และข้อมูลอื่นที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน

4) สนับสนุนและจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กพื้นที่บริการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาให้มากที่สุด รวมทั้งการประสานงานเพื่อจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษาอื่นที่อยู่ใกล้เคียงหรือเสนอแนะให้ได้เรียนนอกกระบวนหรือเรียนตามอัธยาศัย จัดหาทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา และสิ่งจำเป็นอื่นๆ แก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

1) สนับสนุนให้เด็กได้มีการเรียนร่วมเด็กปกติ

2) สอดส่องดูแลเด็กที่ได้รับการทารุณ กดขี่ข่มเหง ล่วงละเมิดทางเพศ ใช้แรงงานเด็ก กักขัง ฯลฯ ให้ได้รับความช่วยเหลือและส่งไปขอรับบริการที่เหมาะสม

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

1) การบริหารจัดการด้านวิชาการ

1.1) มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานวิชาการของสถานศึกษา

1.2) มีส่วนร่วมในการจัดหา ผลิตสื่อ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ

2.1) มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการบริหาร ใช้งบประมาณของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ

2.2) มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล

3) การบริหารจัดการด้านการบริหารงานบุคคล

3.1) มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาครู และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.2) ให้อำนาจและกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรอื่น
ในสถานศึกษา

4) การบริหารจัดการด้านการบริหารทั่วไป

4.1) เสนอแนวทางให้มีการใช้ ดูแล และบำรุงรักษาอาคารสถานที่ วัสดุ
ครุภัณฑ์ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์

4.2) ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ให้ร่มรื่นและสวยงาม

**8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร
ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสาน
จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ**

1) หารายได้ ทรัพย์สิน และทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อสนับสนุนการ
จัดการเรียนการสอน

2) ส่งเสริมและกำกับติดตามการใช้วิทยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) ส่งเสริมและกำกับติดตาม เพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่สืบสานจารีต
ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พร้อมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติ ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นตามความเหมาะสม และโอกาสอันควร

**9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสาน
งานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น**

1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและ
เอกชน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรและให้บริการ
ด้านต่างๆ แก่ชุมชน

**10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา
ก่อนเสนอต่อสาธารณชน**

1) ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

2) เสนอแนะในการปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปี

3) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาก่อนเผยแพร่

ต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร

การดำเนินงานนอกเหนือจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังมีผู้นำของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นที่มีความยินดีที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การดำเนินงานตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ โดยให้ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการตามความเหมาะสม

12. การปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ

นอกเหนือจากภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 แล้ว ยังมีภาระงานอีกหลายอย่างที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือหรือได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น นโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติ ซึ่งถ้าได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็จะทำให้ภารกิจนั้นประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็วขึ้น โดยหน่วยงานต้นสังกัดอาจพิจารณามอบหมายงานอื่นให้ตามที่เห็นสมควร

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (2544 : 28-32) จากการดำเนินงานโครงการนำร่องการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา ได้มีการเสนอแนะหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้านไว้ดังนี้

ด้านวิชาการ

- 1) กำหนดตารางเวลาภาคการศึกษา และตารางสอนตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ไว้
- 2) อนุมัติทางเลือกเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับโรงเรียนภายใต้กรอบของหลักสูตรการศึกษาระดับชาติและท้องถิ่น
- 3) อนุมัตินโยบายและกิจกรรมนอกหลักสูตร
- 4) อนุมัติระเบียบปฏิบัติของครู พนักงานและผู้เรียนตามแนวทางที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ไว้
- 5) กำหนดแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเพื่อประเมินผล การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในภาพรวม
- 6) กำหนดแผนการเตรียมสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก

ด้านงบประมาณ

- 1) ระดมเงินและทรัพยากรทางการศึกษา
- 2) กำกับ ดูแล ควบคุมการใช้เงิน และการบริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ
- 3) กำกับ ดูแลการจัดซื้อหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ
- 4) กำกับ ดูแลการใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค

ด้านการบริหารงานบุคคล

1) ให้คำแนะนำการตกลงต่อรองการแต่งตั้งครูประจำการหรือครูพิเศษ โดยปรึกษาร่วมกับ อ.ก.ค.ศ.

2) ให้คำแนะนำในการแต่งตั้งบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ โดยปรึกษาร่วมกับ อ.ก.ค.ศ.

ด้านการบริหารทั่วไป

1) กำหนดพันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

2) กำหนดนโยบายการพัฒนา การดำเนินการตามแผนการพัฒนา การประเมินผลงานของโรงเรียน

3) ส่งเสริม สนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน

4) ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียน การระดมทรัพยากร การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสืบสานศิลปประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

5) ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

6) กำหนดนโยบายในการรับนักเรียนโดยปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

7) บำรุงรักษาอาคารสถานที่ ตลอดจนทรัพย์สินอื่น ๆ ของโรงเรียน

8) รายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

9) กำหนดแนวทางติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

10) ให้บริการแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

11) จัดให้มีกิจกรรมด้านสังคม สันทนาการ สุขอนามัย และโภชนาการร่วมกับชุมชน

3.2.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

3.2.2.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 40 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ มาตรา 38 บัญญัติไว้ว่า

“...ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ...”

3.2.2.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2546 ได้กำหนดเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

“...ข้อ 6 ให้สถานศึกษามีอำนาจปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษา เว้นแต่การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษาต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน...”

3.2.2.3 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 26 กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรไว้ดังนี้

“...มาตรา 26 ให้คณะกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1) กำกับ ดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

2) เสนอความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อเสนอคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา

3) ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษา

4) ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย...”

3.2.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้านไว้ในคู่มือการปฏิบัติคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 13-16)

ด้านวิชาการ

- 1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
- 2) ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 3) รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ด้านงบประมาณ

- 1) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา
- 2) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

ด้านการบริหารงานบุคคล

- 1) กำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการ ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษากำหนด
- 2) เสนอความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อเสนอ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา
- 3) ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา
- 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กฎหมายอื่น หรือตามที่ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย

ด้านการบริหารทั่วไป

- 1) ให้ความเห็น เสนอแนะ และให้คำปรึกษา ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
- 2) รับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การ

ศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

3) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ สถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษา ในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

5) ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งใน ชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ในชุมชน และท้องถิ่น

6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

จากที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานมาเป็นลำดับ ทั้งนี้รูปแบบการบริหารและจัดการศึกษามีทั้งรูปแบบที่มีการตรวจสอบได้ รูปแบบของการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา รูปแบบของการเป็นผู้ให้การสนับสนุน และรูปแบบของ การเป็นสื่อประสาน ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษามีความเคลื่อนไหวจาก ระบบที่มีลักษณะเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษามาสู่บทบาทหน้าที่ในลักษณะกึ่งนโยบายกึ่งบริหาร มากขึ้น

4. ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ

ในระบบการบริหารและจัดการศึกษา สถานศึกษาคือหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียน มากที่สุด และมีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะสถาบันที่หล่อหลอมเด็กและเยาวชนผู้เป็นอนาคตของชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรคือผู้มีหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุ วัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปฏิรูปการศึกษาเช่นในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษายังมีความ สำคัญมากขึ้น เพราะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา ประสบ ความสำเร็จ ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารเป็นคนที่ไม่เอาจริง ไม่ตั้งใจ บริหาร ไม่มีทักษะในการบริหาร ไม่มีระบบ ขาดศีลธรรม องค์กรจะไปสู่ความเป็นเลิศไม่ได้ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 :109)

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย ซึ่งให้เห็นว่าสถานศึกษาที่ผู้บริหาร ไม่ค่อยอยู่โรงเรียน ไม่สนใจงานวิชาการ ไม่โปร่งใส ทางการเมืองเพื่อประโยชน์ตัวเอง ยึดติดในวัฒนธรรมการบริหารแบบเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ฯลฯ จะไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ในทางตรงกันข้ามสถานศึกษาที่ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่ ต่อการพัฒนาวิชาการ มุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ มีระบบการช่วยเหลือดูแลนักเรียน จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในการเรียนให้ดี ส่งเสริมการพัฒนาครู และให้เวลากับการทำงานในหน้าที่ สถานศึกษานั้นจะประสบความสำเร็จ ครูทำงานอย่างมีความสุข และผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนดี นี่คือลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ แต่ยังมีจำนวนไม่มากในระบบการศึกษาปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จากการประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ในปี 2543 และปี 2544 ผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ ในระดับมากมีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยมุ่ง ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ยังมีจำนวนไม่มากนัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 :109)

ในการนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงริเริ่มให้มีโครงการผู้บริหารสถานศึกษา ต้นแบบขึ้น โดยมุ่งเน้นที่จะยกย่องเชิดชูเกียรติผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นในด้านการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อเป็นผู้นำการบริหาร ที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ และขยายผลไปสู่ผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย รวมทั้งเผยแพร่ผลงาน ต่อผู้บริหารทางการศึกษาและสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิรูปการเรียนรู้และการ พัฒนามาตรฐานวิชาชีพบริหารการศึกษาให้สูงขึ้น อันจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของชาติในที่สุด

การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ได้มีการแต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาผู้บริหารหลักสูตรการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย ผู้บริหารสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง หน่วยงานต้นสังกัด และสื่อมวลชน ทำหน้าที่ประเมินเพื่อคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา ต้นแบบ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 112-114)

1. ความสามารถในการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งพิจารณาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารที่ได้มาตรฐาน มีภาวะผู้นำใน ลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) แก่ บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูป การเรียนรู้ มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นด้านส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐาน

2. การครองตน ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่ง พิจารณาจากการอุทิศตนให้กับการทำงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความเมตตากรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ มีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

สิ่งเสพติด ได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรม จริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน

การดำเนินงานโครงการในปี 2545 ถือเป็นการนำร่อง จึงพิจารณาจากผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จำนวน 250 โรงเรียน ได้ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 จำนวน 16 คน

ในปี 2546 ซึ่งเป็นปีที่ 2 ของการดำเนินงาน ได้มีการสำรวจข้อมูลสภาพการยกย่องให้รางวัลผู้บริหารสถานศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด 3 ปีย้อนหลัง และประชาสัมพันธ์โครงการผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบปี 2545 ไปยังหน่วยงานต้นสังกัด ภาควิชาการบริหารการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และสถานศึกษา โดยกระบวนการคัดเลือกจะมี 2 ลักษณะ คือ การเสนอชื่อ และการรับสมัคร ซึ่งในการเสนอชื่อนั้น ผู้มีสิทธิเสนอชื่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเข้ารับการคัดเลือก ได้แก่ 1) หน่วยงานต้นสังกัดของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ภาควิชา/โปรแกรมวิชา/สาขาวิชาการบริหารการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เสนอชื่อผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นศิษย์เก่าหรือศิษย์ปัจจุบัน 3) นักวิจัยจากโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเสนอชื่อผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการฯ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 และนักวิจัยประจำโครงการผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ เสนอชื่อผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่าย สำหรับการรับสมัคร สำนักงานฯ จะติดต่อผู้ได้รับการเสนอชื่อ เพื่อเชิญชวนให้สมัครและส่งเอกสารหลักฐาน ผลงาน และเสนอโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลังจากนั้นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโครงการผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบจะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ และคุณธรรมจริยธรรมของผู้สมัคร และคัดเลือกในเบื้องต้น จากนั้นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะประเมินผลงาน ความรู้ความสามารถ และการครองตน ณ สถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งผู้ที่ผ่านการคัดเลือกจะต้องเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำเสนอวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา และยุทธศาสตร์การขยายเครือข่าย และนำเสนอบทความสรุป ประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และพิจารณาตัดสินขั้นสุดท้าย ซึ่งผลการตัดสินของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะถือเป็นอันสิ้นสุด ซึ่งได้ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2545 จำนวน 18 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 4)

การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 อย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 3 ปี คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 10-12)

1) ดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามโครงการที่เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

2) สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ไม่น้อยกว่า 6 โรงเรียนในปีแรก และขยายเพิ่มในปีต่อไป

3) นิเทศการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้แก่เครือข่าย

4) สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแก่คณะกรรมการสถานศึกษา

5) เผยแพร่ผลงานต่อผู้บริหารทางการศึกษา และสาธารณชน

การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2545 จะดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 2 ปี คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 10-11)

1) ดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามโครงการที่เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

2) สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ไม่น้อยกว่า 3 โรงเรียนในปีที่สอง

การดำเนินงานโครงการผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คาดหวังว่าจะส่งผลให้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความตั้งใจ อุทิศตน และมีความมุ่งมั่นในการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานดีขึ้น 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีมากขึ้น และขยายเครือข่ายต่อเนื่องไปในวงกว้าง เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการผลิตและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษา 3) ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีวัฒนธรรมการทำงานใหม่ มุ่งความสำเร็จของงานการเรียนการสอน และมีเจตคติต่อรางวัลในเชิงแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาและการขยายเครือข่าย 4) ประเทศไทยจะมีการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สามารถสร้างศาสตร์ที่เกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติจริงในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย และเป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จที่เผยแพร่ไปสู่สังคมโลกได้ 5) ด้วยศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูจะได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ผู้เรียนจะเรียนอย่างมีความสุข เป็นคนดี คนเก่ง และเป็นพลเมืองที่คุณภาพของสังคมไทยในอนาคต

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

บุญเกิด ครุเจริญ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐานมากที่สุด แต่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการทำงานร่วมกับองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็กน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากทุกหน้าที่ ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาตาม

ความคิดเห็นของข้าราชการครู พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนและไม่มีเวลาให้กับสถานศึกษา

สมชิต ชันขวา (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ วิชาการ และการบริหารงานบุคคลในระดับปานกลาง ส่วนการบริหารทั่วไปมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในระดับมาก รองลงมาคือคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทั้งด้านโรงเรียน ผู้บริหาร และครู อยู่ในระดับน้อย และคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : 298-300) ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับมาก แต่มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบการจัดทำสารหลักสูตรท้องถิ่นในระดับน้อย เมื่อพิจารณาจำแนกองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ตัวแทนจากชุมชนมีส่วนร่วมในระดับน้อยทุกด้าน ในขณะที่ผู้แทนครูและผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในระดับมากทุกด้าน สำหรับปัญหาการมีส่วนร่วม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษายังไม่รับบทบาทหน้าที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญแก่คณะกรรมการสถานศึกษา การคัดเลือกคนเป็นคณะกรรมการยังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา และมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่มีจำนวนน้อยครั้ง ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความต้องการในระดับมากทุกด้าน

ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ.2543 ในระดับปานกลาง โดยผู้แทนครูมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาสูงกว่าผู้แทนกลุ่มอื่นๆ ยกเว้นการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ การส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งไม่แตกต่างกัน

สุภาภรณ์ พงษ์พานิช (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา โดยศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 พบว่า กรรมการสถานศึกษาเห็นด้วยกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก และคณะกรรมการสถานศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน โดยให้เรียนฟรี หลักสูตร ให้เน้นคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นไทย คณะกรรมการสถานศึกษาควรจะได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ วางแผนในการสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็ก

นเรศ หิ่ณกุล (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนปัญหาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ไม่มีเวลา ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ขาดการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา และขาดงบประมาณ

ฉลุวิทย์ ดีวงศ์ (2545 : 120-123) ศึกษาการมีส่วนร่วมบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดในการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า มีส่วนร่วมในด้านบริหารทั่วไป และการบริหารบุคคลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวิชาการมีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างน้อย

สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2546 : 192-193) ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 พบว่า การดำเนินงานที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ การปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด รองลงมาคือ ด้านส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน และด้านการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับน้อยคือ โรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของโรงเรียน ทำให้เกิดความบกพร่องในหน้าที่

อุมา ศรีชัย (2546 : 200) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง ใน 4 ด้าน คือ ด้านวางแผน ด้านการปฏิบัติตามโครงการ ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการปรับปรุงแก้ไข พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และพบปัญหาการมีส่วนร่วม คือ คณะกรรมการขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน ไม่มีเวลาเข้าไปมีส่วนร่วม คณะกรรมการไม่ทราบปัญหาที่แท้จริง ขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาไม่ทำรายงาน ผลการศึกษาให้คณะกรรมการทราบ และขาดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีส่วนร่วมในด้านการบริหารทั่วไปอยู่ในระดับมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยคณะกรรมการส่วนหนึ่งมีภาระงานมากจนไม่มีเวลาว่างให้กับสถานศึกษา และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการหารายได้ เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1990) ได้ทำการศึกษาลักษณะพฤติกรรมของคณะกรรมการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผนนโยบาย ด้านความสัมพันธ์ต่อบุคคล โปรแกรมการศึกษา ด้านการเงิน และการให้บริการ โดยศึกษาจากประธานกรรมการโรงเรียน รองประธานกรรมการโรงเรียน และครูใหญ่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และครูใหญ่ทั้ง 5 ด้าน สมควรเป็นแบบอย่างแก่คณะกรรมการโรงเรียน และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ฟิชเชอร์ (Fisher. 1991 : abstract) ได้ทำการศึกษาสถานภาพของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนในมลรัฐเท็กซัส และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โดยศึกษาจากคณะกรรมการบริหารโรงเรียนจำนวน 504 คน จาก 101 เขต ในมลรัฐเท็กซัส ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สถานภาพของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านเพศ เชื้อชาติ อายุ ถิ่นที่อยู่ ระยะเวลาการเป็นกรรมการ และประเภทของชุมชน และพบว่าคณะกรรมการสภาโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นคนผิวขาว มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีรายได้ระหว่าง 30,000–70,000 เหรียญต่อปี มีตำแหน่งหน้าที่การงานเป็นผู้บริหารหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว มีอายุต่ำกว่า 50 ปี เป็นกรรมการบริหารโรงเรียนมาเป็นเวลาน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี อยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่มากกว่า 11 ปี มีบุตรจำนวน 2-3 คน

ซึ่งส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน พบว่า ครอบครัวของกรรมการจะมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการบริหารโรงเรียน ซึ่งแม้ว่าการทำตนให้เป็นพลเมืองที่ดีจะเป็นเหตุผลสำคัญในการเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และกรรมการที่มีอายุน้อยมักจะมีเหตุผลด้านความสนใจส่วนตัวรวมอยู่ด้วย ในขณะที่กรรมการที่มีอายุมากกว่าจะเข้ามาเป็นกรรมการด้วยเหตุผลว่าตนยังไม่พอใจการจัดการศึกษาในโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า กรรมการสภาโรงเรียนที่มาจากเขตเล็ก ๆ จะเข้ามาเป็นกรรมการด้วยความสนใจส่วนตัว ส่วนกรรมการบริหารโรงเรียนที่มาจากเขตใหญ่ ๆ จะเข้ามาเป็นกรรมการด้วยเหตุผลว่าตนยังไม่พอใจการจัดการศึกษาในโรงเรียน

สคูเลอร์ (Schuler. 1992) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลจากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม และการมีส่วนร่วมที่ไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากการขาดการสื่อสาร ขาดการสนับสนุน หรือไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ส่วนผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การพัฒนาความเข้าใจในโรงเรียน การมีอิทธิพลต่อทิศทางของโรงเรียน และความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน และปัญหาที่พบ คือ การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ การขาดข้อตกลงเกี่ยวกับบทบาทการเข้าร่วมของประชาชน และการขาดความจริงใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

มอเรโน (Moreno. 2002 : abstract) ได้ทำการศึกษา ความร่วมมือและความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศเปอร์โตริโก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของคณะกรรมการสภาโรงเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในด้านความเป็นอิสระ (autonomy) อำนาจ/บารมี (power) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (exchange) และความเป็นทางการ (formality) และศึกษาความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะกรรมการ โดยวัดระดับความรับผิดชอบ (responsibility) ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการและความตระหนักในการรับรู้ของกรรมการทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของคณะกรรมการแต่ละกลุ่มมีระดับใกล้เคียงกันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะกรรมการ รวมทั้งความร่วมมือระหว่างกรรมการด้วยกัน และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าความร่วมมือและความพึงพอใจของคณะกรรมการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าองค์ประกอบของคณะกรรมการมีการเปลี่ยนแปลง

ครัมป์ (Crump. 2000 : abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้ต่อการปฏิรูปการศึกษาในระยะเริ่มต้น ของผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาหรือสภาโรงเรียนต่อประสิทธิผลของการปฏิรูปโรงเรียนในมลรัฐชิคาโก เพื่อประเมินการรับรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อความรับผิดชอบ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการโรงเรียน สมรรถนะของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิรูปโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การมีส่วนร่วมกับโรงเรียน การบริหารโรงเรียน และการประเมินผู้บริหารโรงเรียนต่อการปฏิรูปโรงเรียน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนมีระดับการรับรู้ในเรื่องของการปฏิรูปโรงเรียนช่วยให้การพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนดีขึ้น และคณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนมีระดับการรับรู้เชิงบวกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมสูงกว่ากรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า การตอบสนองของคณะกรรมการสถานศึกษามีความไม่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนการปฏิรูปโรงเรียนและหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิรูปโรงเรียน และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าคณะกรรมการสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และงบประมาณ เป็นรายบุคคล

เมอร์ฟี (Murphy, 2002 : abstract) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโรงเรียน : กรณีศึกษาคณะกรรมการสภาโรงเรียนและครูใหญ่ในมลรัฐชิคาโก โดยศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จและได้รับรางวัลในการปรับเปลี่ยนโดยให้อำนาจการตัดสินใจไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เพื่อศึกษาการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง และมีการจำแนกระดับการเปลี่ยนแปลงตามเกณฑ์ของตัวบ่งชี้ 16 ตัว รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสภาโรงเรียนกับคณะกรรมการบริหารในระดับมลรัฐ ในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารโรงเรียนเป็นรายบุคคล และจัดให้มี Focus Group สังเกตการณ์การประชุมคณะกรรมการสภาโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนของครู และบทบาทของผู้ปกครอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การที่โรงเรียนสามารถปฏิรูปตนเองได้อย่างชัดเจน เนื่องจากครูใหญ่และคณะกรรมการสภาโรงเรียนมีการทำงานร่วมกันแบบเป็นหุ้นส่วน ครูใหญ่มีวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนสอนที่เน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการปฏิรูปให้การส่งเสริมสนับสนุนทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปและบริหารจัดการแบบโรงเรียนเป็นฐาน และมีการเพิ่มศักยภาพของครู นอกจากนี้ลักษณะของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในด้านหลักสูตร (curriculum) การเรียนการสอน (instruction) การสร้างโอกาส (created the opportunity) ความเป็นไปได้ (possibility) และความเป็นจริง (reality) สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เพียงพอ (substantial) เป็นระบบ (systemic) นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และสามารถแก้ปัญหาได้ (solution-oriented change)

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการในการปฏิรูปการศึกษา และการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ความร่วมมือของคณะกรรมการสภาโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของโรงเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 โรง ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครองจำนวน 10 คน ผู้แทนครูจำนวน 10 คน ผู้แทนองค์กรชุมชนจำนวน 10 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 10 คน ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาจำนวน 10 คน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่จำนวน 15 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 45 คน และผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) จำนวน 10 คน รวมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง คือ เลือกโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544 ที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง จำนวน 3 โรงเรียน และสุ่มเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 3 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ผู้แทนครูจำนวน 3 คน ผู้แทนองค์กรชุมชนจำนวน 2 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 คน ผู้แทนศิษย์เก่าจำนวน 2 คน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือองค์กรศาสนาอื่น จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน และผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป
- ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฎหมาย ระเบียบต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างเครื่องมือจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ครบคลุม ตามขอบเขตและกรอบแนวคิดที่ศึกษา
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบเกี่ยวกับเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบความสมบูรณ์
6. นำแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ขอนัดวันเพื่อขอสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ถึง 15 มีนาคม 2548
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามวันและเวลาที่นัดหมาย โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ท่านละ

2 ชั่วโมง (โดยประมาณ) ทั้งนี้กรรมการสถานศึกษาบางท่านผู้วิจัยสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พร้อมทั้งอัดเทปการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยถอดเทปจากการสัมภาษณ์ สรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 20 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 คน ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ในภาคกลาง จำนวน 3 โรงเรียน ดังนี้

1. สภาพภาพทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป
3. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

โรงเรียนที่ 1 จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับประถมศึกษา

โรงเรียนที่ 1 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับประถมศึกษา มีนักเรียน 838 คน ชุมชนโรงเรียนเป็นชุมชนที่ตั้งมานาน แต่เดิมประชากรมีอาชีพทำสวนมะพร้าว ทำน้ำตาลมะพร้าวซึ่งยังคงเหลือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน และอาชีพประมงชายฝั่ง คนในชุมชนยังยึดมั่นและศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงวัดให้เป็นศาสนสถานที่มั่นคง สวยงาม และสงบร่มรื่น

ปัจจุบันแม้ว่าสภาพแวดล้อมรอบๆ ชุมชนจะเปลี่ยนไป กลายเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ noisy เรียงรายทั้งสองฝั่งถนน และมีการย้ายถิ่นฐานของคนในภูมิภาคต่างๆ เข้ามาเป็นคนงานในโรงงานเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนซึ่งเป็นแกนนำสำคัญในการนำพาประชาชนให้อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม อาชีพ และสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพดั้งเดิมได้อย่างเข้มแข็ง มีกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 15 ท่าน

ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 เป็นนักบริหารที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาอย่างสูงยิ่งจากชุมชน ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง

เข้มแข็งและมีพลังที่สุดโรงเรียนหนึ่ง ทั้งการพัฒนาอาคารสถานที่ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้รอบโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้ภาวะผู้นำในการจูงใจให้คณะครูของโรงเรียนเกิดความตระหนัก ตื่นตัว ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนมาสู่แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนโรงเรียนนี้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ มีสุขภาพกายและจิตใจดี

ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารบนหลักการและความเชื่อที่ว่านักบริหารที่ดีจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงให้ทัน เป็นนักบริหารจัดการที่ดี โดยการกระจายอำนาจการบริหารเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ เป็นนักคิดที่มีหลักการโดยการนำศาสตร์/ทฤษฎี และแนวคิดวิธีการใหม่ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นนักประสานงานที่ดีเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและสถานศึกษา มีการครองตนที่ดี การบริหารโปร่งใส ใช้ระบบคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ท่าน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง กรรมการผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า กรรมการผู้แทนครู และผู้อำนวยการโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 6 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง ปัจจุบันเป็นพนักงานบริษัท เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง

กรรมการผู้แทนพระภิกษุ ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาส เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 12 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียน

กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า ปัจจุบันเป็นผู้จัดการบริษัทแห่งหนึ่ง เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการทาบทามจากคุณพ่อ ซึ่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งของโรงเรียนนี้มานานกว่า 20 ปี

กรรมการผู้แทนครู เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้มาเป็นเวลา 17 ปี โดยได้รับการคัดเลือกจากคณะครูในโรงเรียน

ผู้อำนวยการโรงเรียน (ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544) ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 7 ท่าน ในการได้รับรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 พบว่า กรรมการสถานศึกษาได้รับรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากการนำเสนอของผู้อำนวยการโรงเรียนในห้องประชุม จากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ กฎกระทรวง คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และการได้เข้าร่วมประชุม / สัมมนา ที่โรงเรียนและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดขึ้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การปฏิรูปการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความเคลื่อนไหวทางการศึกษา กฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ที่ได้จากการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปดังนี้

1) ด้านวิชาการ

1.1) หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอในเรื่องของหลักการ จุดมุ่งหมาย กรอบและโครงสร้างหลักสูตร กระบวนการกำหนดสาระหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตรในกลุ่มสาระแต่ละช่วงชั้น ที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับวัยและศักยภาพ และหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นวิสัยทัศน์และเป็นจุดเน้นของโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน คือมุ่งเน้นการอ่านการเขียน มีความเป็นเลิศทางด้านคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้กรรมการผู้แทนครูได้ชี้แจงรายละเอียดหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มสาระและช่วงชั้นเพิ่มเติมจากที่ผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษา และมีมติให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษาที่นำเสนอ ทั้งนี้ได้มีการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“ในระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ควรเน้นความจำมากกว่าการคิด แล้วจึงเน้นการคิดวิเคราะห์ในระดับชั้นที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ควรจะใช้แบบเรียนเร็วเล่ม 1 และแบบเรียนเร็วตอนต้น ของหลวงพ่ोजรล โดยโรงเรียนจัดทำแจกนักเรียนทุกคน”

“ยังมีเด็กบางคนที่มีทักษะจำเป็นคำๆ และการผันคำหรือผสมคำยังผันกันไม่ได้ จึงควรจะมีงานที่เน้นการอ่าน การคิดอย่างเป็นระบบ ต้องส่งเสริมให้เด็กได้อ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสืออ่านประกอบการเรียน โรงเรียนควรจัดหาหนังสือประเภทคติสอนใจ นิทานอีสป หรือบทดอกสร้อย มาให้เด็กได้เรียนรู้”

“หลักสูตรนอกเหนือจากความเป็นเลิศทางวิชาการแล้ว ควรพัฒนาจุดเด่นและความถนัดของเด็กด้วย เช่น ดนตรี ควรจะจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีไทย ศิลปะ เพื่อกลุ่มเกลาเด็ก เชิญวิทยากรในชุมชนเข้ามาช่วยสอน โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนเด็กที่มีความถนัดในด้านต่างๆ โดยมีการให้ใบประกาศเกียรติคุณ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้สังคมได้รับรู้”

กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนะว่า

“ปัจจุบันคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่สำคัญในการที่เด็กจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่มีความหลากหลาย ควรจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ให้กับนักเรียนทุกคนโดยเริ่มสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1”

กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง เสนอแนะว่า

“การเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ควรจะมีการพัฒนามากขึ้น จัดหาหนังสืออ่านนอกเวลาจากสำนักพิมพ์ต่างๆ มาให้เด็กได้เรียนรู้ เพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้รักการอ่าน และควรจัดหาคอมพิวเตอร์เพิ่มเติมเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า เสนอแนะว่า

“ภาษาอังกฤษ และ IT เป็นส่วนสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน นักเรียนควรที่จะได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษและการใช้ IT เพื่อเป็นการปูพื้นฐานที่ถูกต้อง ต้องกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญ และมีความใฝ่รู้ที่จะเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆ และเห็นด้วยที่จะให้มีการปรับปรุงการเรียนการสอนในวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งนี้โรงเรียนควรจัดหาหรือจัดจ้างครูที่จบสาขาการสอนภาษาอังกฤษโดยตรงมาสอนให้นักเรียน”

กรรมการผู้แทนพระสงฆ์ เสนอแนะว่า

“การแก้ปัญหาการเรียนการสอนเกี่ยวกับพุทธศาสนาซึ่งมีครูสอนไม่เพียงพอ นั้น จะนิมนต์พระมาช่วยสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ให้สัปดาห์ละ 2 วัน ส่วนการเรียนการสอนในชั้นอื่นๆ จัดให้ครูเป็นผู้สอนเหมือนเดิม”

1.2) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมดำเนินการ ในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนได้สะท้อนสภาพปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหา และการบริหารจัดการในด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบ การเกิดภาวะน้ำขึ้นน้ำลง น้ำท่วมขัง ความคับแคบของพื้นที่ การขาดแคลนทรัพยากร ความพยายามของโรงเรียนที่จะจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนให้มีบรรยากาศที่ดึงดูดใจเด็ก ซึ่งต้องใช้งบประมาณ แรงงาน และสติปัญญา โรงเรียนมีความพร้อม ด้านบุคลากรที่สามารถทำได้ และต้องการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำและร่วมเรียนรู้กับโรงเรียน เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและจัดบรรยากาศการเรียนรู้อของโรงเรียน

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาได้พิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ เช่น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“ควรจัดให้มีการทำเกษตรครบวงจร เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ดเทศ เลี้ยงกบ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก และจะจัดหาวนเพื่อที่จะใช้ล้อมมาให้”

กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนะว่า

“การดำเนินการจัดเกษตรครบวงจรนี้จะช่วยประสานงานกับเจ้าของที่ดินให้ รวมทั้งจะช่วยระดมคนงานที่เป็นชาวบ้านมาช่วยในการขุดท้องร่องเพื่อทำเป็นบ่อเลี้ยงปลาให้”

กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง เสนอแนะว่า

“สภาพแวดล้อมบริเวณกลางสนามของโรงเรียน ซึ่งจัดให้นักเรียนเข้าแถว และเป็นสนามให้เด็กได้เล่นนั้น พบว่า แดดร้อนจัดมาก ส่งผลให้เกิดปัญหากับนักเรียน ดังนั้นถ้าเราจะปรับปรุงโดยทำเป็นหลังคาคลุมพื้นที่สนาม โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากส่วนนี้ได้อย่างอเนกประสงค์”

กรรมการผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ เสนอแนะว่า

“เห็นด้วยกับความคิดที่จะทำหลังคาคลุมพื้นที่สนาม ทำเป็นโครงหลังคาเหล็กรูปโดมขึ้นไป มีลักษณะเหมือนอาคารเอนกประสงค์ครอบสนาม ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไม่น่าจะมากนัก และวัดจะช่วยสนับสนุนงบประมาณให้ได้ส่วนหนึ่ง”

1.3 กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนที่มีความหลากหลาย เน้นการปฏิบัติ เด็กได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด ซึ่งผสมผสานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ วิธีการวัดและประเมินผล เพื่อสะท้อนกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหรือแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้กรรมการผู้แทนครูได้ชี้แจงการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มสาระต่างๆ ในแต่ละช่วงชั้น

ในการนี้ กรรมการสถานศึกษาได้พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“การพาเด็กไปทัศนศึกษาเรื่องการทำมาหากิน การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อาชีพของท้องถิ่น เช่น การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม/สถานประกอบการ เพื่อให้เด็กได้สัมผัสและเรียนรู้ว่าเขาจะต้องเรียนรู้อะไรบ้างจึงจะสามารถเข้าไปทำงานในโรงงาน/สถานประกอบการได้ เด็กสามารถจะนำความรู้ที่ได้รับมานั้นมาปรับใช้กับชีวิตจริงได้ในอนาคต และได้มีการทบทวนบางแห่งไว้บ้างแล้ว ถ้าโรงเรียนสนใจที่จะพาเด็กไปทัศนศึกษาก็จะช่วยประสานงานให้”

กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า เสนอแนะว่า

“แหล่งเรียนรู้ของเด็ก อาจจัดให้มีบอร์ดเล็กๆ สำหรับนำเสนอเกร็ดความรู้ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก หรือคำศัพท์/สำนวนภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จัดไว้ตามจุดหรือมุมที่เด็กจะต้องเดินผ่านไป-มา หรือในโรงอาหาร ที่มีลักษณะเชิญชวน กระตุ้นความสนใจ มีการปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ทั้งนี้อาจให้เด็กที่มีความสนใจหรืออาสาสมัครเข้ามาจัดทำและนำเสนอ โดยมีครูช่วยแนะนำและดูแลลักษณะเช่นนี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ไปโดยไม่รู้ตัว”

“การจัดกิจกรรมวิชาการ โรงเรียนอาจจะเชิญศิษย์เก่าที่ทำงานประสบความสำเร็จในบริษัทหรือโรงงาน มาร่วมเป็นวิทยากรเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ ชักถาม เป็นการเชื่อมโยงศิษย์เก่ากับเด็กปัจจุบันให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น กระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เพื่อให้ประสบความสำเร็จเหมือนกับรุ่นพี่ ๆ ที่จบการศึกษาไปแล้ว”

1.4) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการรับทราบ ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมดำเนินการ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่ามีขั้นตอนอย่างไร มีวิธีดำเนินการอย่างไร มีการประเมินตนเองอย่างไร และการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองเพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก (สมศ.) แผนการดำเนินงานในการประกันคุณภาพภายในว่ามีอย่างไร รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีอะไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินตนเองทุกชั้นตอน มีการระดมความคิดร่วมกัน เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยพิจารณาตามมาตรฐานและตัวชี้วัด การประเมินตนเองตามตัวชี้วัด รวมทั้งจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

2) ด้านงบประมาณ

2.1) การจัดตั้งงบประมาณ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ ในการจัดตั้งงบประมาณที่โรงเรียนได้รับการจัดสรรจากรัฐ เงินอุดหนุนจากมูลนิธิ และเงินบริจาค โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดตั้งงบประมาณ โดยในแต่ละรายการจะมีเหตุผลรองรับในการจัด และมุ่งเน้นการจัดตั้งงบประมาณอยู่ที่เด็กให้มากที่สุด ทั้งนี้ได้แสดงยอดเงินงบประมาณในส่วนที่ขาด พร้อมทั้งแนวทางการจัดหาสมทบในภายหลัง เช่น รายได้จากการใช้สถานที่ของโรงเรียน หรือเงินบริจาค เป็นต้น

2.2) การใช้จ่ายงบประมาณ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบรายงานการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.3) การบริหารการเงิน / การจัดหารายได้จากทรัพย์สินของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเงินที่ได้จากเงินบริจาค ซึ่งเมื่อโรงเรียนได้รับเงินบริจาค/ทรัพย์สิน/สิ่งของ มาจะต้องนำเข้าสู่ระบบของการบริหารการเงิน คือ เมื่อโรงเรียนได้รับเงินบริจาคจะต้องออกไปเสร็จรับเงิน และบันทึกวัตถุประสงค์ของการบริจาค่นั้นทุกครั้ง และถ้าจำนวนเงินบริจาค่นั้นถึงเกณฑ์ที่ขอเครื่องหมายตอบแทนโรงเรียนก็ต้องดำเนินการทำเรื่องให้ ส่วนการใช้เงินบริจาคโรงเรียนจะต้องใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการบริจาค่นั้นๆ และในกรณีที่จำเป็นต้องใช้เงินบริจาค่นั้นไม่ตรงตามวัตถุประสงค์จะต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนทุกครั้ง

3) ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1) การพัฒนาบุคลากรครู

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรครูในโรงเรียนเป็นระยะๆ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายงานการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรครูของโรงเรียน ในหลักสูตรที่โรงเรียนดำเนินการ คือ "การทำเว็บไซต์" และ "การเรียนการสอนแบบบูรณาการ" ส่วนการฝึกอบรมกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ หลักสูตร "โครงการแยกกล่อง

ลดขยะ” ซึ่งจัดโดยสมาคมสร้างสรรค์ไทย หลักสูตร “การจัดทำเครื่องมือประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระดับชาติ” ของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตร “การเรียนรู้กับการอนุรักษ์พลังงาน” ของโครงการรุ่งอรุณ จังหวัดชลบุรี และหลักสูตร “การเรียนรู้เรื่องสมุนไพรในโรงเรียนประถมศึกษา”

4) ด้านการบริหารทั่วไป

4.1) การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

4.1.1) นโยบาย กฎระเบียบ ต่าง ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ นโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ จากการนำเสนอของผู้อำนวยการโรงเรียน และเอกสารที่โรงเรียนจัดส่งให้

4.1.2) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมดำเนินการ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอแผนงาน/โครงการ กิจกรรม ปฏิทินการปฏิบัติงาน และงบประมาณในการดำเนินการ

ในการนี้ เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาบางท่านไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลเพื่อการวางแผน โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด จัดส่งให้ทุกคนได้เสนอความคิดว่าปัจจุบันโรงเรียนเป็นอย่างไร อยากให้โรงเรียนเป็นอย่างไร มีข้อเสนอแนะอย่างไร แล้วส่งกลับมาให้โรงเรียน

4.1.3) การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ ในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนหรือแผนกลยุทธ์ ระยะ 3 ปี (ปีการศึกษา 2547-2549) โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแผนแม่บท ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

4.1.4) การรับเด็กเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และกำหนดเกณฑ์การรับเด็กเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา (ชั้นอนุบาล) โดยมีมติให้รับเฉพาะเด็กในเขตบริการก่อน และให้รับเด็กอายุ 4-5 ปี โดยให้กำหนดเวลาที่แน่นอน พร้อมทั้งปิดประกาศให้ชัดเจน

4.1.5) การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2547

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ หลักเกณฑ์การรับเด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ ให้รับเด็กในเขตพื้นที่บริการก่อน ถ้าไม่เต็มจึงรับเด็กนอกเขตพื้นที่บริการได้ตามสัดส่วนที่กำหนด

และสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนยอดนิยม ถ้ามีเด็กมาสมัครเข้าเรียนเกินกว่าจำนวนที่รับได้ ให้ใช้วิธีการจับฉลาก ห้ามมิให้ทดสอบความรู้ทางวิชาการ

4.2) การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.2.1) การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ ความคืบหน้าการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาโรงเรียน ซึ่งได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้จัดตั้งมูลนิธิฯ ได้ และอยู่ในระหว่างการดำเนินการขอจดทะเบียนมูลนิธิที่จังหวัด ซึ่งได้เสนอเรื่องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามแล้ว

4.2.2) การจัดกิจกรรมเปิดประตูสู่สถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ การจัดงานฉลองในวาระครบรอบ 1 ปีที่กระทรวงศึกษาธิการเข้าสู่โครงสร้างใหม่ พร้อมกันทั่วประเทศ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้คัดเลือกโรงเรียนให้เป็นสถานที่จัดงาน เพื่อให้ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และประชาชนได้เข้าเยี่ยมชมกิจกรรมและผลผลิตจากการเรียนการสอนของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนี้โรงเรียนจัดงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดไว้

4.2.3) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ แนวทางการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ที่มุ่งเน้นการนิเทศ ติดตามใน 3 ประเด็น คือ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียนในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4.2.4) รายงานการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ เกี่ยวกับการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอถึงขั้นตอนกระบวนการประเมิน และการประเมินครั้งนี้ สมศ. ได้มอบให้บริษัทธนรงค์ชาติ เป็นผู้ประเมินภายนอก จะใช้เวลา 3 วัน คณะกรรมการประเมินมีจำนวน 3 คน ซึ่งมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินทุกด้าน ทั้งในด้านการจัดเตรียมเอกสาร หลักฐานต่างๆ รวมทั้งบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมตามคำร้องขอของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา และผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ปรากฏว่า โรงเรียนผ่านเกณฑ์

การประเมินได้คะแนนในระดับ 3 ทุกมาตรฐาน ทั้งด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการประเมิน

4.2.5) รายงานผลการเข้าร่วมโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม (กิจกรรมงานอย่างไทย)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ รายงานผลการเข้าร่วมโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งจัดให้มีการประกวดคัดลายมือและมารยาทไทย โดยผู้อำนวยการโรงเรียนรายงานว่า มีครูได้รับเชิญเป็นกรรมการตัดสินการประกวด 1 ท่าน และนักเรียนได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดคัดลายมือ และมารยาทไทย

4.2.6) รายงานการจัดการศึกษา และการประเมินคุณภาพระดับชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ รายงานการจัดการศึกษา ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี และการประเมินคุณภาพระดับชาติ พบว่า ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยร้อยละ 52.87 และวิชาคณิตศาสตร์ร้อยละ 54.97 ส่วนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยร้อยละ 43.56 และวิชาคณิตศาสตร์ร้อยละ 37.60 และวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 32.82

4.2.7) รายงานผลการประชุมผู้ปกครอง “วันพบครูของลูก”

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ ข้อเสนอแนะจากการประชุมผู้ปกครอง คือ นักเรียนในห้องมีจำนวนมากเกินไป เครื่องเล่นมีน้อย นักเรียนไม่มีที่เล่น กลางสนามร้อนเกินไป ห้องเรียนควรเพิ่มพัดลม โรงอาหารคับแคบเกินไป ทุนการศึกษาน้อยเกินไป

4.2.8) การจัดกิจกรรมด้านวิชาการในวันสำคัญ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดกิจกรรมวิชาการในวันลอยกระทง และวันพ่อแห่งชาติ ซึ่งจัดให้มีการทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง เข้าค่ายธรรม และประกวดแผนบูรณาการเรื่อง “พ่อของแผ่นดิน” แบบสหวิทยา สาระภาษาไทย สาระคณิตศาสตร์ สาระวิทยาศาสตร์ สาระต่างประเทศ สาระสุขศึกษา-พลศึกษา สาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม สาระดนตรี ศิลปะ สาระการงาน เทคโนโลยี

4.2.9) จัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่มีศักยภาพ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ การจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนที่มีศักยภาพ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายชื่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศจากการประกวดตอบปัญหาจากสารานุกรม และรางวัลรองชนะเลิศจากการตอบปัญหาธรรมะ (เพชรยอดมงกุฎ) ของสำนักพุทธศาสนา

4.2.10) การจัดตั้งวงดนตรีไทย เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบ การจัดตั้งวงดนตรีไทยเพื่อบริการวัฒนธรรมไทย ให้คงไว้ตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากชุมชน และเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนรวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ การศึกษาอื่นๆ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และให้ความเห็นชอบ โดยมอบหมายให้โรงเรียนวางแผน และจัดทำประมาณการงบประมาณที่จะใช้ เพื่อดำเนินการต่อไป

4.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.3.1) การระดมทรัพยากรเพื่อการก่อสร้างอาคารเรียน และอาคารประกอบ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรเพื่อการก่อสร้างอาคารเรียน และอาคารประกอบ ประมาณ 3-4 ล้านบาทเพื่อรองรับนักเรียนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น อันสืบเนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและเป็นโรงเรียนยอดนิยมและรองรับความเจริญเติบโตของชุมชน โดยมีมติเห็นชอบให้ระดมทุนโดยจัดทำเป็นผ้าป่าสร้างอาคารเรียนในปีแรก ในการจัดงานประจำปีของวัด จัดให้มีคอนเสิร์ตครั้งแรกโดยจ้างวงดนตรีของไมค์ ภิรมพร และครั้งที่ 2 โดยการจ้างวงดนตรียุ้ย ญาติเยอะ แล้วจัดขายบัตรโดยทางบัตรสามารถชิงรางวัลได้ จัดให้มีการรับบริจาคผ่านวัด ผู้บริหารและประธานกรรมการสถานศึกษาขอการสนับสนุนจากคหบดี

4.3.2) การระดมทรัพยากรเพื่อจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรในจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เพียงพอที่จะใช้ในการเรียนการสอนสำหรับเด็กทุกคนตามความต้องการของชุมชน โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีมติเห็นชอบให้โรงเรียนเช่าเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 24 เครื่อง เชิญประชุมผู้ปกครองเพื่อขอเก็บเงินจากผู้ปกครองภาคเรียนละ 200 บาท โดยยกเว้นผู้ปกครองที่ไม่สามารถจ่ายได้ และมอบหมายให้โรงเรียนทำหนังสือขอการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 20 เครื่อง ทั้งนี้กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับที่ประสานและติดตามเรื่องให้

4.3.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดจ้างครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการขาดครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในช่วงชั้นที่ 1 ของโรงเรียน โดยได้มีการปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา และมีมติเห็นชอบให้ขอการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยกรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้ดำเนินเรื่องในลักษณะจัดจ้างพนักงานชั่วคราวขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 อัตรา อัตราเงินเดือน ๑ ละ 4,000 บาท และให้มาช่วยเป็นวิทยากรช่วยสอนให้โรงเรียน

4.3.4) การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนได้จัดทำประมาณการไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีมติเห็นชอบให้โรงเรียนทำหนังสือขอการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ประสานการดำเนินงานขอการสนับสนุนด้านงบประมาณให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์กีฬาโรงเรียนจะได้ปีละประมาณ 30,000 บาท

4.3.5) การระดมทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเอนกประสงค์คลุมสนาม และการขยายโรงอาหาร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรเพื่อสร้างอาคารเอนกประสงค์คลุมสนาม ที่องค์การบริหารส่วนตำบลช่วยออกแบบให้ งบประมาณ 1 ล้าน 5 แสนบาท และขยายโรงอาหาร งบประมาณประมาณ 3-4 แสนบาท และมีมติเห็นชอบให้ระดมทรัพยากรโดยวิธีทอดผ้าป่า และขึ้นป้ายใหญ่ไว้หน้าทางเข้าวัด พร้อมทั้งเขียนวัดอุประสงค์ไว้เพื่อผู้พบเห็นเกิดกำลังศรัทธาจะได้ติดต่อบริจาคได้ทั้งที่วัดและโรงเรียน

4.4) การส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน /การสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ

4.4.1) การพัฒนาความรู้ด้านคอมพิวเตอร์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การพัฒนาความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ให้ชุมชน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านคอมพิวเตอร์พื้นฐานที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนการศึกษานอกโรงเรียน ประชาชน และผู้สนใจ ในวันหยุดราชการและนอกเวลาราชการ ซึ่งมีผู้สนใจสมัครเป็นจำนวนมาก และหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาและกรรมการที่ปรึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาต่อไป

4.4.2) การสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ การประสานสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการประสานสัมพันธ์ที่ดีกับมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีในการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการ ซึ่งได้นำโรงเรียนเข้าร่วมเป็นโรงเรียนหนึ่งใน “โครงการร่วมพัฒนาวิชาชีพครู” ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยจะเข้ามาช่วยดูแลและให้การสนับสนุนด้านวิชาการ จัดส่งนักศึกษา มาฝึกสอนที่โรงเรียน พัฒนาความรู้ให้กับบุคลากรครูโดยเป็นวิทยากรจัดอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนต้องการ เช่น การวิจัยในชั้นเรียน การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น และให้การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ เท่าที่จะสามารถสนับสนุนได้ ในการนี้ จะมีการแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบต้องไปช่วยเป็นวิทยากรบรรยาย และเป็นอาจารย์พิเศษให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

4.4.3) แผนงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ข้อ เสนอแนะแผนงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอแผนงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณี เช่น กิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันไหว้ครู เป็นต้น และการบริการชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี เช่น ให้ใช้สถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร ด้านวิชาการที่เน้นการให้ความรู้ความเข้าใจ เช่น การเลือกตั้ง ยาเสพติด อาชีพของชุมชน เป็นต้น

ในการนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า โรงเรียนอาจขยายเวลาการเปิดห้องสมุดออกไปถึงช่วงเย็น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุดของโรงเรียนได้

4.4.4) การดำเนินงานปฏิบัติการนับถอยหลัง 60 วัน เอาชนะด้านภัยยาเสพติด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบการดำเนินงานปฏิบัติการนับถอยหลัง 60 วันเอาชนะด้านภัยยาเสพติด โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการมีส่วนร่วม กับสถาบันต่าง ๆ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยโรงเรียนได้นำข้อมูลเข้าเว็บไซต์ของกระทรวงมหาดไทย เพื่อรายงานข้อมูลผู้ประสานพลังแผ่นดินให้อำเภอและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งกิจกรรมการณรงค์ด้านยาเสพติด และกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมหาราช หลายกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้สะท้อนภาพของบรรยากาศในการมีส่วนร่วมที่น่าสนใจ ดังนี้

“ผมเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนนี้ตั้งแต่ผม Early retire และได้รับการชักชวนจากผู้อำนวยการโรงเรียน ก็ยินดีที่จะมาช่วย เพราะพอใจในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนภายใต้การบริหารของผู้บริหารคนนี้ เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารจัดการภายในที่ดี สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ดีมาก มีการปรับพฤติกรรมการสอนของครูให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการได้ ครูเอาใจใส่นักเรียนดี และเด็กที่จบไปก็เป็นเด็กดี มีสัมมาคารวะ มีวินัยในตัวเอง ไม่ติดยาเสพติด ไม่พูดจาหยาบคาย ไม่โอ้อวด”

“ผมเข้ามาเพราะมีความศรัทธาในตัวผู้บริหาร ที่มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น ผมสามารถเสนอแนะผู้บริหารได้โดยตรง ท่านให้เกียรติคน และในเวลาที่เหมาะสมก็จะเปิดโอกาสให้กรรมการทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ ช่วยกันระดมความคิด

เพื่อพัฒนาคุณภาพ โดยจะมุ่งเน้นที่เด็กเป็นสำคัญ และผู้บริหารจะย้ำเสมอว่าไม่ต้องการที่จะเรียกเก็บเงินจากผู้ปกครอง”

“กรรมการสถานศึกษาทุกคนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว มีความรู้สึกสบายใจ”

“เราเป็นกรรมการสถานศึกษาที่ไม่ยึดติดกับอำนาจ แต่จะยึดติดกับการส่งเสริมสนับสนุนเท่าที่กำลังความคิดและความสามารถจะมี โดยไม่คิดจะแสวงหาผลประโยชน์”

“โรงเรียนมีผู้บริหารที่เป็นผู้นำที่ดี มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ดังนั้น ความศรัทธาในตัวผู้บริหารจึงทำให้บุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความภาคภูมิใจ ผู้บริหารจะมีแนวคิดและมีการวางแผนการดำเนินงานที่มีระบบ คำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาก็แทบจะไม่ต้องเสนอแนะอะไรกันมาก คณะกรรมการสถานศึกษามีความเต็มใจและพร้อมที่จะช่วยเหลือในส่วนที่ขาดหรือต้องการเพิ่มเติม หรือระดมเงินเพื่อมาปรับปรุงและพัฒนา ก็จะรวมพลังกาย พลังใจกันอย่างเต็มที่”

“กรรมการสถานศึกษาจะถือว่าเรามาใช้ความคิดร่วมกัน เรามีวัตถุประสงค์เดียวกัน ช่วยกันคิดช่วยกันทำเพื่อเด็ก มุ่งเน้นความสำคัญไปที่เด็ก เราร่วมมือกันมาโดยตลอด ช่วยกันเสนอแนะ ช่วยกันจัดหาสิ่งต่าง ๆ ที่โรงเรียนขาดแคลน ทำให้โรงเรียนมีเกียรติภูมิ ในการประชุมเราจะมีการแสดงความคิดเห็นจะมีการถามกันเป็นจุด ๆ เล่าว่ามีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างไร ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาไปทางไหน มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างถ้วนทั่ว”

“ในเวลาว่าง ๆ พวกกรรมการก็จะเข้ามาโรงเรียน ช่วยกันสอดส่อง ดูแล พูดคุยกับเด็ก ครู กับผู้บริหารมีการพูดคุยเล่าสู่กันฟังเรื่องนั้นเรื่องนี้ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เราจะอยู่กันอย่างครอบครัว เราจะรู้จักกันหมดว่าเด็กคนนี้เป็นลูกตัวไหนใคร ก็ช่วยกันดูแลเฝ้าระวังเด็ก”

บรรยากาศการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้มาจากความศรัทธาในตัวผู้บริหารโรงเรียน เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ คณะกรรมการสถานศึกษามีความใกล้ชิดกับโรงเรียน และมีความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

3. ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ด้านวิชาการ

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านไม่กล้าแสดงความคิดเห็นด้านวิชาการ เนื่องจาก
คุณสมบัติด้านการศึกษาดำทำให้ขาดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

ด้านงบประมาณ

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่พบปัญหา
แต่อย่างใด

ด้านการบริหารงานบุคคล

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถดำเนินการกำกับ ดูแล การบริหารงาน
บุคคลในสถานศึกษาได้ เนื่องจากคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และ
คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษายังไม่ได้
กำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการการบริหารงานบุคคล

2. เขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถตอบสนองข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานในเรื่องความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งข้าราชการครูในสถานศึกษาได้

ด้านการบริหารทั่วไป

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนชุมชนชนบทมีข้อจำกัดในการระดม
ทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้ปกครองเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากส่วนใหญ่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน

โรงเรียนที่ 2 จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โรงเรียนที่ 2 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียน 283 คน มีครูผู้สอน 14 คน โรงเรียนตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ยังคงรักษาสภาพแวดล้อมไว้อย่างดีมีป่าต้นยางนาขนาดใหญ่ที่หาได้ยากจากที่อื่น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมเกือบทุกปี ชุมชนโรงเรียนจะอยู่ใกล้วัดซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในจังหวัด ความสัมพันธ์ในชุมชนจะเป็นเสมือนญาติพี่น้องที่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 72) ทำงานโรงงานในท้องถิ่น (ร้อยละ 13) ทำอิฐ (ร้อยละ 9) รับราชการ (ร้อยละ 3) ค้าขาย (ร้อยละ 2) และทำนา (ร้อยละ 1) ชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน

ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544) บริหารสถานศึกษาแบบร่วมมือร่วมใจ ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรด้วยการสร้างความตระหนักและปลุกจิตสำนึกในการปฏิรูปการเรียนการสอน ทำให้คณะครู-อาจารย์มีความตื่นตัวและเข้าใจกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างดี ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อระดมสรรพกำลังในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่วินัย คุณธรรมจริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ รักการทำงาน ส่งเสริมให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพ 3 ด้าน คือ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และคุณภาพการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่โดยมีเป้าหมายที่ผู้เรียนและชุมชนพึงได้รับ การบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพเป็นที่ประจักษ์ของผู้ที่พบเห็น และมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่คอยช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดูแลช่วยเหลือครู นักเรียน ให้มีความสุขในการเรียนรู้และการทำงานในโรงเรียนโดยทั่วถึงกัน และประเพณีติดเป็นแบบอย่างในการรักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณีที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม ได้รับความเชื่อถือศรัทธาอย่างสูงจากครูอาจารย์ นักเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ท่าน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนครู และผู้อำนวยการโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปัจจุบันเป็นกำนัน เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลากว่า 20 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะครู

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปัจจุบันเป็นเจ้าของร้านขายของชำ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน ปัจจุบันเป็นเจ้าของกิจการเลี้ยงปลากระชัง เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 6 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 6 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียนและกำนัน

กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 10 ปี โดยได้รับการคัดเลือกจากศิษย์เก่า

กรรมการผู้แทนครู เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 10 ปี โดยได้รับการคัดเลือกจากคณะครูในโรงเรียน

ผู้อำนวยการโรงเรียน (ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544) ในฐานะเลขานุการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กรรมการสถานศึกษาได้รับรู้รับทราบ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 จากเอกสารพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กฎกระทรวง และหนังสือคู่มือที่โรงเรียนจัดส่งให้ รายละเอียดจากการนำเสนอของผู้อำนวยการโรงเรียนในห้องประชุม และการได้เข้าร่วมประชุม/สัมมนาที่โรงเรียนและหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น รวมทั้งการศึกษาดูงานการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่โรงเรียนวัดเทียนถวาย จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ที่ได้จากการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปดังนี้

1) ด้านวิชาการ

1.1) หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอเกี่ยวกับหลักการ จุดมุ่งหมาย กรอบและโครงสร้างหลักสูตร กระบวนการกำหนดสาระหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร ในแต่ละกลุ่มสาระ และหลักสูตรสถานศึกษา ที่เป็นวิสัยทัศน์และจุดเน้นของโรงเรียน ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนอ่าน คิดวิเคราะห์ อภิปราย สร้างข้อสรุปความรู้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถที่จะนำความรู้ความคิดไปแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้กรรมการผู้แทนครูได้ชี้แจงรายละเอียดหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้นเพิ่มเติมจากที่ผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษา และมีมติให้ความเห็นชอบหลักสูตรที่โรงเรียนนำเสนอ ทั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ควรจัดให้เด็กได้เรียนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นอนุบาล และในระดับมัธยมศึกษาควรจัดครูที่จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษโดยตรงมาสอน”

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน เสนอแนะว่า

“ในระดับมัธยมศึกษาควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษให้มากขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้เด็กได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดมากขึ้น”

“หลักสูตรสถานศึกษา เช่น การทำอิฐ นั้นเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่จะได้เรียนรู้กระบวนการทำอิฐจากผู้ปกครองที่ทำอยู่แล้ว อยากให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปั้นตุ๊กตาชาววัง การทำของที่ระลึก”

1.2) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะและร่วมดำเนินการ ในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอแนวทางการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงามขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียน และสร้างบรรยากาศภายนอกห้องเรียนให้น่าสนใจ โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียน ปรับปรุงสวนหย่อม ทำป้ายติดต้นไม้ต่างๆ เพื่อสอดแทรกความรู้ให้กับนักเรียน รวมทั้งเร่งการกำจัดขยะ โดยให้กรรมการผู้แทนครูนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมเขตรับผิดชอบเพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้รับผิดชอบงาน รักษาสิ่งแวดล้อม ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น จัดกิจกรรมข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เด็กสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกันและปฏิบัติตามข้อตกลงที่ร่วมกันสร้างได้ และกิจกรรมรักษาความสะอาด เพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้รับผิดชอบ ฝึกนิสัยรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม ฝึกทักษะในการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ส่งเสริมนิสัยรักษาความสะอาด

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ความเห็นชอบตามที่นำเสนอ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะช่วยจัดหาต้นไม้ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งการระดมผู้ปกครองและคนในชุมชนมาร่วมดำเนินการด้วย

1.3) กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียน พัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ พัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษติดต่อสื่อสาร

ในชีวิตประจำวันของนักเรียนทุกช่วงชั้น พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของเด็ก ทั้งนี้ได้ให้กรรมการผู้แทนครูได้ชี้แจงในรายละเอียดของการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละกลุ่มสาระ รวมทั้งสะท้อนภาพความต้องการในการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ เช่น

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน เสนอแนะว่า

“การเลี้ยงปลากระชัง ถ้าโรงเรียนจะให้เด็กได้เรียนรู้การเลี้ยงปลากระชังว่าทำอย่างไร มีการลงทุนอย่างไร ก็ยินดีที่จะมาเป็นวิทยากรสอนให้และพาเด็กไปดูสถานที่จริงได้ ซึ่งเด็กสามารถทำรายได้จากการเลี้ยงปลากระชังได้ หรือเป็นวิทยากรสอนเด็กให้รู้ถึงเทคนิคต่างๆ ปัญหาอุปสรรค และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการทำนาหว่าน นาปรัง ก็ได้”

กรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอแนะว่า

“ถ้าโรงเรียนจะพาเด็กไปเรียนรู้การทำงาน อบต. ก็ยินดีต้อนรับ และจะช่วยเป็นวิทยากรให้ ทั้งนี้จะช่วยประสานกับคนเก่งๆ ในหมู่บ้าน เช่น การช่างต่างๆ การจักสาน การทำดอกไม้จันทน์ มาเป็นวิทยากรให้ได้”

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“ประสาทหินพนมรุ้ง เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ควรจะจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอก เด็กนักเรียนน่าจะได้ออกไปเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ คือ การเกษตร การทำตุ๊กตาชาววัง การทำเรือ การทำกลอง การทำกระชังปลาหับทิม”

กรรมการผู้แทนศิษย์เก่า เสนอแนะว่า

“การจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาล น่าจะจัดอาคารแยกเป็นส่วนหนึ่ง จัดให้เป็นกิจลักษณะสำหรับการจัดอนุบาลศึกษา ที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้มีเครื่องเล่น วัสดุอุปกรณ์ให้เด็กสามารถทำกิจกรรมได้หลากหลาย สร้างจินตนาการได้ตามวัย และถ้าสามารถจัดให้มีเครื่องปรับอากาศได้ก็จะดีมาก”

1.4) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งระบบว่ามีระบบ ขั้นตอน และมีวิธีดำเนินการอย่างไร มีการประเมินตนเอง

อย่างไร และการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เพื่อเตรียมพร้อมที่จะได้รับการประเมินคุณภาพ การศึกษาจากหน่วยงานภายนอก (สมศ.)

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการรับทราบและ ดำเนินการตรวจสอบรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน โดยทำตามกระบวนการทุกขั้นตอน และให้ ฝ่ายวิชาการพาดูร่องรอยต่างๆ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ดูการสอนของครูในลักษณะเพื่อน มีการ ชักถามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เปรียบเทียบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกันหรือไม่ และมีการ สัมภาษณ์นักเรียน ทั้งนี้จากการประเมินตามร่องรอยต่างๆ แล้วกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนประเมินตนเองในทุกมาตรฐานไว้ในระดับ 2 คือ พอใช้ ซึ่งต่ำกว่าความเป็นจริง

2) ด้านงบประมาณ

2.1) การจัดตั้งงบประมาณ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความ เห็นชอบ ในการจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดตั้งงบประมาณ จากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ รายได้จากเงินมูลนิธิ หรือเงินบริจาคซึ่งได้จากผู้มีจิตศรัทธา กองทุนเพื่อการศึกษา โดยร่วมกับคณะครูดำเนินการจัดตามแผนงาน/โครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ ของเด็กเป็นสำคัญ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน

2.2) การใช้จ่ายงบประมาณ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบการใช้จ่ายเงินงบ งบประมาณของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายงานการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน ความก้าวหน้าในการดำเนินงานของโรงเรียน และรายงานด้านการเงินปัจจุบัน เป็นระยะ ๆ

2.3) การบริหารการเงิน / การจัดหารายได้จากทรัพย์สินของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติใน การบริหารจัดการเงินที่ได้จากเงินบริจาค ซึ่งเมื่อโรงเรียนได้รับเงินบริจาค / ทรัพย์สิน / สิ่งของ มาจะ ต้องนำเข้าสู่ระบบของการบริหารเงิน คือ เมื่อโรงเรียนได้รับเงินบริจาคจะต้องออกไปเสร็จรับเงิน และ บันทึกรวบรวมหลักฐานการบริจาคทุกครั้ง ส่วนการใช้เงินบริจาคโรงเรียนจะต้องใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ของการบริจาคมานั้นๆ ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการอนุมัติในหลักการให้ โรงเรียนสามารถใช้ในการดำเนินการได้โดยไม่ต้องผ่านเรื่องก่อน และรายงานให้คณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทราบในการประชุมครั้งต่อไป ส่วนในกรณีที่จำเป็นต้องใช้เงินบริจาคไม่ตรงตาม วัตถุประสงค์ให้นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนที่ จะดำเนินการ

3) ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1) การพัฒนาบุคลากร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการพัฒนาบุคลากรโดยใช้เงินจากรายได้ของมูลนิธิ เงินกองทุน เงินบริจาค โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของครู โดยการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน การวัดและประเมินผลแนวใหม่ และการพัฒนาบุคลากรในหลักสูตรต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น รวมทั้งการพัฒนาตนเองของครูโดยใช้เงินส่วนตัว ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระยะๆ

3.2) การพิจารณาความดีความชอบของครู

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะการพิจารณาความดีความชอบของครูในโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาในภาพรวมว่าครูคนไหนควรจะได้รับพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษ โดยให้เรียงลำดับส่งให้ผู้อำนวยการโรงเรียนประกอบการพิจารณาด้วย

4) ด้านการบริหารทั่วไป

4.1) การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

4.1.1) นโยบาย กฎระเบียบ ต่าง ๆ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ นโยบาย กฎระเบียบ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอในการประชุม และจากเอกสารต่างๆ

4.1.2) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านการเขียนที่ดี มีนิสัยรักการอ่านและเขียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ได้ให้กรรมการผู้แทนครูได้ชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติม

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

4.1.3) การรับเด็กเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และกำหนดเกณฑ์การรับเด็กเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา (ชั้นอนุบาล) โดยมีมติให้รับเฉพาะเด็กในเขตบริการก่อน และให้รับเด็กอายุ 4-5 ปี พร้อมทั้งปิดประกาศให้ชัดเจน

4.1.4) การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2547

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ หลักเกณฑ์การรับเด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหลักการสำคัญ คือ ให้รับเด็กในเขตพื้นที่บริการก่อน ถ้าไม่เต็มจึงรับเด็กนอกเขตพื้นที่บริการได้ตามสัดส่วนที่กำหนด และโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนยอดนิยม ถ้ามีเด็กมาสมัครเข้าเรียนเกินกว่าจำนวนที่รับได้ให้ใช้วิธีการจับฉลาก ห้ามมิให้ทดสอบความรู้ทางวิชาการ

4.2) การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4.2.1) โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดกิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีมารยาทอันดีงามตามวัฒนธรรมไทย สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เสริมสร้างคุณภาพชีวิต ส่งเสริมความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี โดยครูทุกคนร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน เช่น กิจกรรมยามเช้าที่มีการอบรมมารยาท มีการรายงานการทำความดีของนักเรียน มีการตรวจสุขภาพเล็บ ฟัน เท้า รองเท้า เสื้อผ้า ความสะอาดของผอม กิจกรรมงามพร้อม ทั้งกายใจ โดยนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาตามโอกาส สวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ เชิญบุญมีปัญญาท่องถิ่นอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน กิจกรรมประกวดมารยาทในการไหว้พระ กราบพระ ไหว้ผู้ใหญ่ กราบผู้ใหญ่ การเดินผ่านผู้ใหญ่ การรับ-ส่งของ การถวายความเคารพ รวมทั้งการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอน

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ เช่น

กรรมการผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ เสนอแนะว่า

“การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เช่นนี้ขอแสดงความชื่นชม แต่การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือเชิญครูภูมิปัญญามาช่วยอบรมคุณธรรม จริยธรรมคงจะน้อยเกินไป โรงเรียนอาจจะจัดให้เด็กได้เข้าค่ายธรรมะเพื่อกล่อมเกลาโดยมีระยะเวลาสัก 2-3 วัน”

4.2.2) รายงานผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบรายงานผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนเพื่อรับการประเมินในทุกๆ ด้าน ขั้นตอนและกระบวนการประเมินจากภายนอก และผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งผลการประเมินปรากฏว่า โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินได้คะแนนในระดับ 3 ทั้งด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการประเมิน ยกเว้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งในโรงเรียนขยายโอกาสนั้นการที่จะได้คะแนนในระดับ 3 นั้นเป็นไปได้ยากมาก

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับทราบ และชื่นชม คณะครู และผู้บริหารโรงเรียนที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ

3) รายงานการจัดงานวิชาการของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ การจัดงานวิชาการของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายงานการจัดงานวิชาการในแต่ละชั้นเรียนว่าได้มีการจัดนิทรรศการในทุกระดับชั้น ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มาดูผลงานวิชาการ ของลูกและเด็กคนอื่นๆ โดยผู้ปกครองได้มีการอภิปรายกับครูประจำชั้นว่าผลงานของลูกเป็นอย่างไร มีความพึงพอใจหรือไม่ มีอะไรที่จะต้องปรับปรุงหรือไม่ หลังจากคุยกับครูประจำชั้นแล้วผู้ปกครองจะช่วยกันสรุปในภาพรวม เพื่อให้ฝ่ายวิชาการจัดทำเป็นรายงานในภาพรวมเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

4.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.3.1) การระดมทรัพยากรในการถมที่เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรในการถมที่เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอสภาพปัญหาของโรงเรียนที่อยู่ในที่ลุ่ม และในพื้นที่ที่ต่ำมาก ทำให้เกิดน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี เด็กต้องหยุดเรียนนานถึง 2 เดือน การเรียนการสอนจึงประสบปัญหาแม้ว่าจะสอนเพิ่มเติมในวันเสาร์อาทิตย์แล้วก็ตาม จึงเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาโดยการถมที่ให้สูงขึ้นจากเดิม 2 เมตร บริเวณหน้าโรงเรียน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 16 เมตร อยู่ในระดับที่น้ำท่วมสูงสุดก็จะปริ่มพอดี ต้องใช้เงินมาก โรงเรียนต้องระดมเงินเอง ประมาณการอาจต้องใช้ดินประมาณ 3,000 คันๆ ละ 800 บาท

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และให้ความเห็นชอบการระดมทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมนี้ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้รับผิดชอบการระดมทรัพยากร โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกำนันจะขอความร่วมมือจากเจ้าของบ่อทรายขอบริจาคดินจากบ่อทรายมา ขณะเดียวกันกำนันจะจัดรถ 10 ล้อให้ 20 คัน มาช่วยกันวิ่งให้ โดยโรงเรียนจ่ายค่าน้ำมันรถคันละ 70 บาท และจัดอาหารเลี้ยงคนที่มาช่วยกันดำเนินการ ซึ่งทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน เข้ามาช่วยกันดำเนินการเป็นเวลา 2 เดือน จึงแล้วเสร็จ

4.3.2) การระดมทรัพยากรเพื่อก่อสร้างอาคาร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรเพื่อก่อสร้างอาคารเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการของบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียน จำนวน 16 ห้องเรียน แต่งบประมาณไม่มีและได้งบประมาณเพื่อสร้างอาคารเรียนมาเพียง 8 ห้องเรียน และมีลักษณะพื้นเป็นหินขัดซึ่งจะสกปรกง่าย ถ้าปูกระเบื้องต้องหาเงินเพิ่มเติมเอง และขอปรึกษาหารือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าจะดำเนินการตามรูปแบบที่ได้งบประมาณมาหรือไม่

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และให้ความเห็นชอบ การก่อสร้างอาคารเรียนให้เป็น 16 ห้องเรียน และปรับให้เป็นการปูกระเบื้องเพื่อให้สามารถดูแลรักษาได้ง่าย และได้มีการปรึกษาหารือ ระดมความคิดเห็นเพื่อการระดมทรัพยากรในการก่อสร้างอาคารเรียน ซึ่งได้ข้อสรุปว่า จัดให้มีการวางแผนการใช้งบประมาณต่างๆ ออกมาเป็นห้องๆ และมีการเสนอความรับผิดชอบในการระดมทรัพยากรเป็นห้องๆ ตามความสมัครใจ ทั้งนี้ให้มีการติดป้ายนามสกุลไว้หน้าห้องกรณีที่รับผิดชอบเป็นห้อง และเงินที่ได้จากผู้ปกครองและจัดทำผ้าป่าจะติดป้ายชื่อห้องว่า “ห้องประชาร่วมใจ” ทั้งนี้คณะครูและผู้บริหารก็มีส่วนร่วมรับผิดชอบห้องต่างๆ ด้วยความเต็มใจ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ขอเงินสวัสดิการมาใช้ในการก่อสร้างอาคาร และทุกสิ้นเดือน คณะครูก็จะนำเงินมาร่วมสมทบจ่ายคืนเงินสวัสดิการในสัดส่วนที่เท่ากันทุกคน

4.3.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมทรัพยากรในการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเรียนการสอน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอความต้องการในการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อจัดการเรียนการสอน ให้เด็กทุกคนตามความต้องการของผู้ปกครอง จำนวน 20 เครื่อง (เด็ก 2 คนต่อ 1 เครื่อง)

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ความเห็นชอบ การจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จำนวน 20 เครื่อง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นรับผิดชอบการระดมทรัพยากรในการจัดซื้อทั้งหมด และมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการเพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ได้เลย ส่วนเงินที่ใช้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะรับผิดชอบเอง

4.4.4) การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ที่โรงเรียนดำเนินการโดยผ่าน “ร้านเพื่อนครู” (ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนจดทะเบียนการค้าโดยใช้ชื่อพ่อและแม่ และเสียภาษีอย่างถูกต้องแบบเหมาจ่ายร้อยละ 1 บาท เป็นประเภททั่วไป เพื่อค้าขายวัสดุการศึกษา เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องใช้ไฟฟ้า รับจ้างทั่วไป) ทำให้สามารถจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ในราคาถูก ทำให้ประหยัดงบประมาณได้

อย่างน้อย 30 % และการขอการสนับสนุนจากคณะกรรมการระดับจังหวัด โดยผู้อำนวยการโรงเรียนได้ชี้แจงความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อในการจัดการศึกษา เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องวิทยาศาสตร์ทั้งระดับประถมและมัธยมศึกษา ห้อง Sound Lab รวมทั้งวัสดุครุภัณฑ์ในด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการกีฬา ด้านการเกษตร ทั้งนี้ได้นำเสนอความต้องการในการจัดหางบประมาณเพื่อการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณา และมีมติเห็นชอบให้โรงเรียนทำหนังสือขอการสนับสนุนด้านงบประมาณส่วนที่ขาดนี้จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งกรรมการผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยประสานการสนับสนุนด้านงบประมาณให้ ทั้งนี้ในด้านอุปกรณ์กีฬาโรงเรียนจะได้การสนับสนุนประมาณ 30,000 บาท

4.3.5) การระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงโรงอาหาร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบการระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงโรงอาหาร โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอประมาณการงบประมาณเพื่อปรับปรุงโรงอาหารจำนวน 4 แสนบาท เพื่อแก้ปัญหาโรงอาหารที่คับแคบและเด็กต้องแบ่งรอบรับประทานอาหารเป็น 2 รอบ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาหาแนวทางในการระดมทรัพยากร

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณา และมีมติเห็นชอบให้ระดมทรัพยากรโดยใช้วิธีทอดผ้าป่า

4.4) การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน /การสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ

4.4.1) แผนงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะ แผนงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดประชุมผู้ปกครอง คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประชาสัมพันธ์ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน วางแผนพัฒนาโรงเรียน จัดกิจกรรม และประเมินผล เพื่อให้ชุมชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ และการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และการจัดทำเอกสารเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบทุกเดือน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้สะท้อนภาพของบรรยากาศในการมีส่วนร่วมที่น่าสนใจ ดังนี้

“แม้ว่ากรรมการของเราจะมีการศึกษาน้อย ส่วนใหญ่จะจบแค่ป.4 ประธานของเราจบม.ศ.3 มีปริญญาดริคนเดียว คือ ปลัดอบจ. ดังนั้นด้านวิชาการผู้บริหารและครูจะเป็นหลัก ในการนี้โรงเรียนได้จัดให้กรรมการได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการด้วยเพื่อสอดแทรกความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการ และจะมีการกระตุ้นให้ทุกคนได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ซึ่งโรงเรียนได้รับความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจเป็นอย่างดี เช่น โรงเรียนประสบกับปัญหาน้ำท่วมสูงมากต้องหยุดโรงเรียนเป็นเดือน ๆ กรรมการก็จะช่วยกันระดมความคิด ร่วมแรง ร่วมใจกัน การถมดินต้องใช้ดินหลายพันคัน กำนันท่านก็ไปขอมาให้ เอาจริงสับล้อมาช่วย กรรมการ ชาวบ้าน ผู้บริหาร ครู นักเรียน จะช่วยกันหมด”

“ผมเปิดร้านขายของอยู่หน้าโรงเรียน ผมเห็นหมดว่าโรงเรียนเป็นอย่างไร ผมเป็นคนเก่ง เข้ากับประชาชนได้ ทำอะไรทำจริง ทำทุกอย่างเพื่อเด็ก รู้จักคนเยอะ ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงมากเลย ได้ออกทีวี วิทย์ มีเรื่องของโรงเรียนลงในหนังสือเยอะแยะ มีคนมาดูงานเยอะ มาถ่ายทำก็เยอะ ผมมีหลานเรียนอยู่ที่นี่ 5 คน หลานคนแรกของผมจบออกไปสอบเข้าได้คะแนนเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ครูที่นี่จะดีมากไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เที่ยวเตร่ เอาใจใส่เด็กดี มีการสอนเสริมตอนเย็นให้อีก เด็กโรงเรียนนี้จะมีวินัย เรียบร้อย พูดจาดี มีสัมมาคารวะ ไม่มีปัญหาเลย พ่อ ผม. มาทาบตามให้สมัครเป็นกรรมการ ผมก็ยินดีเลย ผมช่วยเต็มที่ ป้ายต้อนรับต่าง ๆ ผมก็ช่วยเขียนให้หมด”

“ผมเป็นกำนัน ต้องดูแลชุมชนอยู่แล้ว ผมช่วยเป็นกรรมการให้โรงเรียนมานานหลายปี ผมมีความรู้หน่อย ด้านวิชาการก็ช่วยอะไรไม่ได้มากนัก แต่ ผม.คนนี้เก่ง เป็นคนดี เข้ากับชาวบ้านได้หมด เป็นผู้นำที่ดี ได้เป็นผู้บริหารดีเด่น ผู้บริหารต้นแบบด้วย ครูโรงเรียนนี้ก็ได้อะไรทั้งครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ ครูแกนนำ ครูดีเด่น เรียกว่ามีรางวัลอะไรได้หมด เป็นที่ยอมรับเลย พวกครูที่นี่เขาจะเยี่ยมบ้านเด็กทุกคน จะใกล้ชิดกับพ่อแม่เด็กด้วย ผม.คนนี้ก็มาพัฒนาครู พัฒนาเด็ก จนมีชื่อเสียงไปทั่ว ดีกว่าในจังหวัดอีก ในจังหวัดยังสู้ของเราไม่ได้เลย เขาเลือกให้ผมเป็นประธาน ก็ช่วยกันเต็มที่ ที่นี้เราไม่มีการเก็บเงินจากผู้ปกครองเลยนะ โรงเรียนขาดอะไรเราก็ช่วยกันคิด ช่วยกันหา ช่วยกันทำ เราเป็นชุมชนชนบทเราจะรู้จักกันหมด ผม.กับครูเขาก็จะไปช่วยงานบุญงานอะไรต่าง ๆ ทุกบ้านเลย”

“ผมเป็นกรรมการให้โรงเรียนมาเป็น 10 ปีแล้ว ผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผมมาช่วยเพราะเป็นโรงเรียนในท้องถิ่น ผมมีหลานเรียนอยู่ที่นี่ด้วย ผม.จะจัดงานประชุมศิษย์เก่าขึ้น แล้วชี้แจงศิษย์เก่าว่าอยากให้เลือกผู้แทนศิษย์เก่าให้มาเป็นกรรมการสถานศึกษา โดยเห็นว่าโรงเรียนต้องการให้มาช่วยกันบริหารโรงเรียน ช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่าอยากให้โรงเรียนไปทิศทางไหน ซึ่งผมก็ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้แทนศิษย์เก่า ผมก็เป็นกรรมการให้โรงเรียนต่ออีก ซึ่งผม.ก็เน้นกับผมว่า ให้มาช่วยกันคิด

ช่วยกันแสดงความคิดเห็น ช่วยกันบริหารโรงเรียน และอยากให้ผมในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่บ้านช่วยชักชวนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนเยอะ ๆ”

“ดิฉันเคยมีลูกเรียนอยู่ที่นี่ ไปสอบเข้าเรียนต่อได้ที่โรงเรียนสาธิตราชภัฏอยุธยา และบ้านก็อยู่ติดกับโรงเรียน เมื่อ ผอ. มาทาบทามให้เป็นกรรมการ ให้เขียนใบสมัคร ฉะนั้นถ้ามีโอกาสที่จะช่วยได้ ก็ยินดีที่จะช่วย ก็ถามผอ. ไปว่าจะให้ช่วยอะไรบ้าง ผอ. ก็บอกให้ไปช่วยกันคิด ช่วยกันออกความเห็น ว่าอยากให้โรงเรียนเป็นอย่างไร ก็ได้เข้ามาเป็นผู้แทนชุมชน และยังเป็นอนุกรรมการด้านหลักสูตร และการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย ผอ. และคณะครูก็จะบอกให้เราว่าเขาทำกันอย่างไร เราก็เสนอแนะตามความคิดเห็นของเรา”

“เมื่อ ผอ. และคณะครูมาเชิญให้เข้ามาเป็นกรรมการ ก็มีความรู้สึกว่าโรงเรียนให้เกียรติ และเห็นคุณค่าของเรา กับ ผอ. กับครูก็มีความคุ้นเคยกันอยู่แล้ว ดีใจที่ได้ช่วยเหลือโรงเรียน ในเวลาประชุมกรรมการ ผอ. ก็ให้เราได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่ เรื่องเกี่ยวกับวิชาการ ผอ. กับครู ก็จะเก่งอยู่แล้ว เก่งกว่าเราอยู่แล้ว ผอ. เสนออะไรมากรรมการส่วนใหญ่ก็เห็นด้วย เขาก็ให้เราช่วยกันคิด ช่วยกันหาทางแก้ปัญหาของโรงเรียน โรงเรียนน้ำท่วมก็ช่วยกันเต็มที่เลย ลงกายลงใจกัน ช่วยกันหมดแบบร่วมมือร่วมใจกันเลย มาเป็นกรรมการก็มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือโรงเรียน ได้ช่วยเหลือเด็ก เรียกว่าเต็มใจช่วยเต็มที่เลย”

“กรรมการสถานศึกษาจะช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ในลักษณะแบบร่วมมือร่วมใจ โรงเรียนจะให้ช่วยอะไรขอให้บอกมา ทุกคนจะช่วยกันเต็มที่ ตอนที่โรงเรียนพากรรมการไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนวัดเทียนถวาย กรรมการของเขาพูดกันเก่งๆ ทั้งนั้น พวกเราก็ได้เรียนรู้การมีส่วนร่วมของเขา ก็ได้เห็นอะไรเยอะมาก เห็นกรรมการของเขาจะคิดเลยว่าต้องกลับมาพัฒนาตนเองให้กล้าพูดกล้าแสดงออกขึ้น”

บรรยากาศของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้มาจากความศรัทธาผู้บริหารและคณะครู กรรมการสถานศึกษามีความใกล้ชิดกับโรงเรียน มีความร่วมมือร่วมใจกัน ผู้บริหารโรงเรียนมีกุศโลบายในการสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมดำเนินการ ทำให้กรรมการสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นจากการมีส่วนร่วมปฏิบัติโดยผู้บริหารและคณะครูได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจไปพร้อมๆ กัน ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

3. ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ด้านวิชาการ

กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้น้อย ทำให้ขาดความเชื่อมั่น ไม่มีภาวะผู้นำ และไม่กล้าแสดงความคิดเห็นทางด้านวิชาการ

ด้านงบประมาณ

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่พบปัญหาแต่อย่างใด

ด้านการบริหารงานบุคคล

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถดำเนินการกำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้ เนื่องจากคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษายังไม่ได้ กำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการการบริหารงานบุคคล

2. เขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถตอบสนองข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งข้าราชการครูในสถานศึกษาได้

ด้านการบริหารทั่วไป

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้ปกครองเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน

โรงเรียนที่ 3 จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เป็นโรงเรียนระดับจังหวัด

โรงเรียนที่ 3 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในจังหวัด จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544) บริหารโรงเรียนโดยจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีระบบสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้เรียน พัฒนาห้องศูนย์วิทยการต่าง ๆ เช่น ศูนย์ปฏิบัติการทางภาษา ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์ปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น ให้ได้มาตรฐาน มีกิจกรรมและบรรยากาศที่กระตุ้นความใฝ่รู้และการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ จัดระบบดูแลนักเรียนให้ได้รับความปลอดภัยและมีความสุขในการเรียนรู้

ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการที่ส่งเสริมให้ครูอาจารย์และบุคลากรของโรงเรียน มีการปฏิรูปการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ครูมีอิสระในการคิดค้นสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้ระบบคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูอาจารย์ นักเรียน และชุมชน ได้รับความศรัทธาและความร่วมมืออย่างดียิ่งจากครูอาจารย์ นักเรียน ผู้บังคับบัญชา และชุมชน ครูในโรงเรียนมีวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง มีความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน และมีความรักความผูกพันต่อโรงเรียนเสมือนบ้านของตัวเอง

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ท่าน คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ ผู้แทนครู และผู้อำนวยการโรงเรียนในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน ปัจจุบันเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนผู้ประกอบการ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี และได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มผู้ประกอบการ

กรรมการผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี โดยได้รับการทาบทามจากผู้อำนวยการโรงเรียน

กรรมการผู้แทนครู เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนี้เป็นเวลา 2 ปี และได้รับการคัดเลือกจากคณะครูในโรงเรียน

ผู้อำนวยการโรงเรียน (ผู้บริหารสถานศึกษาดั้งเดิม ปี 2544) ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กรรมการสถานศึกษาได้รับรู้รับทราบ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 จากเอกสารกฎกระทรวง และหนังสือคู่มือที่โรงเรียนจัดส่งให้ รายละเอียดจากการนำเสนอของผู้บริหารโรงเรียนในห้องประชุม และการได้เข้าร่วมประชุม/สัมมนา ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ที่ได้จากการสัมภาษณ์กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านวิชาการ

1.1) หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอหลักการ จุดมุ่งหมาย กรอบและโครงสร้างหลักสูตร (อิงมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง 70% และหลักสูตรสถานศึกษา 30%) กระบวนการกำหนดสาระหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น ทั้งในหลักสูตรปกติ หลักสูตรเฉพาะที่หลากหลาย หลักสูตรเข้มเพื่อตอบสนองความต้องการ การพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน และโครงการที่โรงเรียนจัดบริการพิเศษ เช่น

1.1.1) โครงการนำร่องหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้ร่วมโครงการนำร่องในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีผลสะท้อนกลับว่าได้ผลดี ส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความสามารถทุกด้านโดยทีมงานที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่มสาระ

1.1.2) โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน ได้แก่

1.1.2.1) โครงการหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษ (Mini English Program) เป็นหลักสูตรสถานศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และอยู่ในความรับผิดชอบของหมวดภาษาต่างประเทศ จัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารใน 5 วิชาคือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

คอมพิวเตอร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา-พลศึกษาและภาษาอังกฤษ ดำเนินการมาแล้ว 2 ปี โดยเริ่มจาก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีการศึกษานี้จะเปิดรับนักเรียนหลักสูตรนี้จำนวน 70 คน โดยจัดเก็บเงินจากผู้ปกครองภาคเรียนละ 17,500 บาท

1.1.2.2) โครงการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการ ในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2

1.1.2.3) โครงการส่งเสริมความสามารถพิเศษทางด้านคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

1.1.2.4) โครงการพัฒนาศักยภาพด้านภาษาฝรั่งเศส โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พบกับเจ้าของภาษา

1.1.2.5) โครงการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพเฉพาะทาง ในทักษะต่างๆ โดยโรงเรียนจะสนับสนุนในด้านการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน พานักเรียนออกไปเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง พัฒนาศักยภาพด้านอาชีพเสริมสวย เบเกอรี่ เกษตร ของข้าวสวยที่เป็นดอกไม้ประดิษฐ์จากดอกไม้สดสามารถคงสภาพเดิมสวยอยู่ตลอดเวลา 5 ปีในภาชนะโปรงใส เป็นหลักสูตรที่เน้นทักษะอาชีพจริง รวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการ

1.1.2.6) โครงการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ในด้านกีฬา ดนตรี และศิลปะ มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียน และเด็กที่มีทักษะด้านสุนทรียศาสตร์สูงโรงเรียนก็จะส่งเสริมสนับสนุนร่วมกับผู้ปกครอง

1.1.3) หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนภาษาจีน เพื่อให้ นักเรียนใช้วิชาภาษาจีนสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ โดยการจัดจ้างครูสอนภาษาจีนมาสอน ซึ่งโรงเรียนได้มีการจัดหาเอกสารและแนวทางการจัดการเรียนการสอนจากสถานทูตจีน แผนการเรียนนี้จะอยู่ภายใต้ การดูแลและบริหารจัดการหลักสูตรของครูในโรงเรียนที่มีความรู้ภาษาจีน จำนวน 3 คน

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมกันพิจารณาหลักสูตรและโครงการ ของโรงเรียน โดยได้มีการซักถาม แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ เช่น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“ไม่รู้สึกเป็นห่วงในเรื่องของความเป็นเลิศ แต่อยากเห็นโรงเรียนเป็นที่พึงให้กับ คนทุกระดับในจังหวัด จะเห็นว่า ในจังหวัดไม่ได้มีเด็กเก่งหรือมีฐานะดีทั้งหมด อยากให้เด็กทุกคนสามารถ เดินเข้ามาในโรงเรียนได้ เป็นโรงเรียนที่เด็กคนไหนก็ตามที่เดินเข้ามาก็สามารถพัฒนาเด็กได้ เป็นสถาน ศึกษาที่มีหลายทางเลือก เป็นการศึกษาแบบหลากหลาย และสามารถพัฒนาเด็กได้เต็มตามศักยภาพ”

“การส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ด้านดนตรี เพื่อให้เด็กมีสุนทรีย์ทางด้านอารมณ์ ไม่ ควรจะเน้นเฉพาะด้านดนตรี ควรจะมีด้านกีฬาและศิลปะด้วย เช่น ให้เด็กได้วาด ได้เขียน เล่นกีฬา เหมือนกับว่าเอาทฤษฎีสติปัญญาของการ์ดเนอร์ทั้ง 8 ตัวมาใช้ จึงควรจะมีด้านกีฬา ด้านศิลปะ เพราะ

โรงเรียนมีที่ร่มเยอะ ควรจัดกิจกรรมที่เด็กคนไหนว่าง ก็มีโอกาสดูมาเล่น มาขีดมาเขียนในโรงเรียนได้ด้วย ทำให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย มีความร่าเริง ไม่เครียด และได้พัฒนาสมวัย”

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะว่า

“โรงเรียนควรให้เด็กได้เรียนรู้ตาม concept ของลักษณะชุมชนในจังหวัด ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยว เป็นเมืองเกษตรกรรม ในอนาคตอาจจะเป็นเมืองธุรกิจในเชิงบริหารของเมืองใหญ่ ทำให้ไม่สอน ให้เด็กเหล่านี้ได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ เพื่อให้เขาอยู่ในจังหวัดต่อไปคือ สร้างจุดแข็งของโรงเรียน ด้านความเป็นเลิศได้ แต่เรียนแล้วก็ควรจะกลับมาบ้านเกิด จะต้องสร้างจิตสำนึกให้เด็กกลับมาพัฒนาจังหวัด”

“วันนี้เป็นเรื่องของการต่อสู้ในการเรียนรู้แบบใหม่ ดังนั้นต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลเป็นเรื่องหลัก ถ้าเด็กของเราไม่มีศูนย์ที่จะเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ในเชิงข้อมูล เราจะไปสู้ใครไม่ได้จะเห็นว่าในกรุงเทพฯ เด็กสามารถเดินไปเอาข้อมูลตรงไหนก็ได้ ทำไมไม่ทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์ข้อมูล เป็นศูนย์กลางของจังหวัด และผมขออาสาที่จะประสานงานของประมาณ 2-3 ล้านบาท จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาให้เพื่อดำเนินการในเบื้องต้น”

กรรมการผู้แทนผู้ประกอบการ ได้มีการซักถามว่า

“อยากให้ผู้อำนวยการช่วยชี้แจงรายละเอียดในการเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ประกอบการเรียนละ 17,500 บาทในหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษ และทำไมโรงเรียนจึงจำกัดจำนวนที่จะรับเด็กเพียง 2 กลุ่ม ๆ ละ 35 คน เท่านั้น นอกจากนั้นการจัดจ้างชาวต่างประเทศแบบเต็มเวลา ซึ่งเริ่มต้นจาก 1 พันเหรียญนั้น มีการกำหนดชั่วโมงสอนอย่างไร และเด็กจะมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของภาษามากน้อยเพียงใด”

ที่ประชุมได้มีมติให้ความเห็นชอบหลักสูตรต่าง ๆ ที่นำเสนอ และแสดงความชื่นชมหลักสูตรและโครงการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง และส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่

1.2) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียน นำเสนอการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้เป็นบรรยากาศของความสุขที่เด็กพึงได้รับ 7 ตัว คือ สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ไร้มลพิษ มีชีวิตชีวา เสริมคุณค่าความรู้ และซึมซับคุณธรรม รวมทั้งมาตรฐาน “สร้างสุข” ในโรงเรียน ได้แก่ มาตรฐานความสะอาดอาคารและบริเวณ มาตรฐานความปลอดภัยในโรงเรียน มาตรฐานการเสริมสร้างสุขภาพนักเรียนและบุคลากร มาตรฐานโภชนาการอาหารโรงเรียน มาตรฐานสร้างสีสันบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวา มาตรฐานการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มาตรฐานการพัฒนาบุคลากรเพื่อเป็นครูมืออาชีพ มาตรฐานการใช้อาคารสถานที่ของบุคคล

ภายนอกโรงเรียน และมาตรฐานการพานักเรียนไปนอกสถานศึกษา เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เห็นภาพของบรรยากาศสิ่งแวดล้อม บรรยากาศการเรียนรู้ และมีกระบวนการบำรุงรักษาและพัฒนาอย่างไร

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีการแสดงความคิดเห็น โดยกรรมการสถานศึกษาหลายๆ ท่านจะเล่าประสบการณ์การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ได้ไปพบไปเห็นมาในต่างประเทศให้ฟัง ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ และให้ข้อเสนอแนะ เช่น

กรรมการผู้แทนพระสงฆ์ เสนอแนะว่า

“ในการเสริมคุณค่าความรู้และซึมซับคุณธรรมควรจะมีการจัดวาง Lan scape ที่เหมาะสม ในลักษณะที่ร่มรื่นแต่มีความรู้ที่เป็นคำที่ส่งเสริมคุณธรรมติดเอาไว้”

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“โรงเรียนสามารถทำ ศาลาทำเนียบครู ให้เกิดคุณค่ามากขึ้น โดยการทำป้ายเชิดชูเกียรติบุคคลที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียน / นักเรียนที่ได้รับรางวัลในระดับชาติ / ผู้ปกครองที่ให้การสนับสนุนโรงเรียนในเชิงคุณภาพ / ครูที่ได้รับรางวัล โดยจัดทำเป็นป้ายเชิงขาว แต่ก่อนข้างถาวรปิดประกาศในแต่ละด้านของศาลาหมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นระยะๆ ถือเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติและประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมซึ่งนำมาสู่ความสำเร็จของโรงเรียน

1.3) กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะการจัดกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และกรรมการผู้แทนครูได้สะท้อนภาพความต้องการในการส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ ทั้งนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำปรึกษา และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนในวิธีการสอนแบบต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร และเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการระหว่างครูกับนักเรียนว่าควรจะมีระบบอย่างไร

ในการนี้ กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน เสนอแนะว่า

“เด็กควรที่จะได้เรียนรู้ในเรื่องของความเป็นจริง เช่น อยากให้เด็กได้เรียนรู้ในวิถีท้องถิ่น ความเป็นชนบทของพื้นที่บ้านว่าทำไมเขาจึงสามารถอยู่ได้ หรือกรณีที่คนหนึ่งเรียนจบการศึกษาระดับปริญญาเอก แต่ทำไมเขาจึงเลือกที่จะมาทำงานโดยเริ่มต้นเงินเดือนอยู่ที่ 7 พันบาท แต่อีกกรณีหนึ่งคือไม่ได้มีความรู้มากมาย แต่มีความเป็นอยู่ที่สามารถอยู่ได้เพราะว่าไม่มีหนี้สิน ฉะนั้นถ้าเด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้บ้าง ในอนาคตเขาจะสามารถวิเคราะห์/สังเคราะห์การดำเนินชีวิตเขาได้”

กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง เสนอแนะว่า

“การจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องให้เด็กได้ทำกิจกรรม ต้องมีการบูรณาการ การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายนอกโรงเรียน เพื่อเรียนรู้สภาพจริง ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ทดลองปฏิบัติ ดังนั้นการเข้าไปในพื้นที่ต่างๆ โรงเรียนจะต้องระมัดระวังในเรื่องการรักษาความปลอดภัยด้วย”

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน เสนอแนะว่า

“แหล่งเรียนรู้ภายนอก เช่น โรงงานที่ผลิตซีพ การผลิตสินค้า OTOP ต่าง ๆ การทำถ้วยเซรามิกที่เขาย้อย หรือการทำเครื่องเบญจรงค์ โรงเรียนสามารถพานักเรียนไปศึกษาดูงานได้ โดยจะช่วยเหลือประสานงานให้ได้”

1.4) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการเตรียมความพร้อมในการประเมินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รายงานผลการประเมินตนเอง (SSR) และการเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอก (สมศ.)

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับทราบและมีข้อเสนอแนะดังนี้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นำเสนอขั้นตอนการประเมินของสถาบันการศึกษาที่ท่านดูแลอยู่และให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมไว้ทุกจุดทุกพื้นที่ อย่างกระตือรือร้นเตรียมหลักฐานเอกสารตามตัวชี้วัดในแต่ละมาตรฐาน และควรมีการประเมินภายในกันเองก่อน เพื่อการเตรียมพร้อมรับการประเมินจากภายนอก

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน เสนอแนะให้มีความพร้อมเชื่อมโยงกันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง เสนอแนะให้มีการสร้างความรู้สึที่ดีของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียนในด้านต่างๆ

2) ด้านงบประมาณ

2.1) การจัดตั้งงบประมาณ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในพิจารณา และให้ความเห็นชอบ การจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนองบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การจัดเก็บจากนักเรียน แหล่งการเงินของโรงเรียน และแผนงาน/โครงการ ซึ่งมุ่งเน้น

การพัฒนานักเรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งแสดงยอดงบประมาณที่ขาดดุล เพื่อพิจารณาแนวทางแก้ปัญหา การขาดดุลงบประมาณ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียนตามแผนงาน/โครงการ โดยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการระดมทรัพยากรในงบประมาณส่วนที่ขาดดุล

2.2) การใช้จ่ายงบประมาณ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายงานการใช้จ่ายต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกครั้งที่มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3) การบริหารการเงิน / การจัดหารายได้จากทรัพย์สิน

คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการบริหารด้านการเงินของโรงเรียน ว่าควรจะต้องมีระบบบัญชีและระบบการเงินให้ชัดเจน มีระบบการจัดเก็บเอกสารหลักฐานที่ตรวจสอบได้

3) ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1) การพัฒนาบุคลากร

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบ การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอข้อมูลการพัฒนาบุคลากร ซึ่งได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งโดยการจัดภายในโรงเรียนและเข้ารับการอบรม/สัมมนาของหน่วยงานภายนอก ตลอดจนร่วมกิจกรรมที่สร้างเสริมประสบการณ์ เพื่อนำมาสร้างสรรคงานพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน และให้มีการพัฒนางานในแต่ละกลุ่มสาระให้มีการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) ด้านการบริหารทั่วไป

4.1) การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

4.1.1) การบริหารยุทธศาสตร์สำคัญของโรงเรียน ปีการศึกษา 2547

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารยุทธศาสตร์สำคัญของโรงเรียนปี 2547 โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอ การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษา การจัดกระบวนการบริหารยุทธศาสตร์แบบหลอมรวม ซึ่งอาศัยยุทธศาสตร์สำคัญ 5 ประการ คือ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารฐานโรงเรียน 2) ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู 3) ยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และจะหลอมรวมยุทธศาสตร์ทั้งห้าสู่การปฏิบัติโดย

อาศัยแนวคิดการบริหารจัดการเป็นทีมเป็นหลัก ซึ่งในแต่ละยุทธศาสตร์จะจัดให้มีคณะกรรมการ 3 ทีม คือ ทีมอำนวยการ (ทีมคิด) ทีมประสานงาน และทีมดำเนินงาน

ในการนี้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะว่า ในแต่ละยุทธศาสตร์ควรจะทำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน กำหนดเป้าหมาย มีกระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมาย และมีการประเมินตามตัวชี้วัด ซึ่งโรงเรียนรับที่จะไปดำเนินการต่อไป

4.1.2) การจัดการศึกษาตามนโยบายการจัดการศึกษารูปแบบใหม่

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบแนวทางการจัดการศึกษาตามนโยบายการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนตามนโยบายการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ 5 รูปแบบ คือ 1) การบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องของกระทรวงศึกษาธิการ 2) โครงการสองภาษา ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องของกระทรวงศึกษาธิการ ในรูปแบบ Mini English Program ในปีการศึกษา 2546 และได้ผ่านการประเมินได้รับการยกระดับให้เป็นโรงเรียนสองภาษาเต็มรูปแบบ ดังนั้น ในปีการศึกษา 2547 โรงเรียนจึงสามารถจัดการเรียนการสอนในโครงการสองภาษาเต็มรูปแบบ (English Program : EP) ได้โดยจัดรายวิชาเพิ่มเติมจากเดิมที่จัดไว้ 3) โรงเรียนส่งเสริมความสามารถพิเศษ ในโครงการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) โรงเรียนต้นแบบ ICT ในโครงการของกระทรวงศึกษาธิการที่ร่วมกับมหาวิทยาลัย และ 5) โครงการแนวพุทธ

4.1.3) การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอกรอบทิศทางในการจัดทำแผน แผนงาน/โครงการ ประมาณการรายรับ-รายจ่าย และแผนการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2547 ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก และยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นงานเชิงรุก คือ การบริหารฐานโรงเรียน การปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี

4.2) การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมรับทราบรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบ และรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

- 1) รายงานการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการสอบ การจับฉลาก และผู้อุปการะคุณ รวมทั้งโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดบริการพิเศษ
- 2) รายงานผลการดำเนินการโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียน
- 3) การเปิดหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนภาษาจีน
- 4) ผลการคัดเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา

โควตาพิเศษ

- 5) การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน ปีการศึกษา 2546 และเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยการตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
- 6) รายงานผลการดำเนินงานโครงการรณรงค์การอ่าน ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ซึ่งมีงบประมาณ 29 ล้านบาท เพื่อส่งเสริมการอ่านในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา โดยโรงเรียนได้รับรางวัลยอดเยี่ยม 3 รางวัลในวิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และสังคมศึกษา ได้รับรางวัลดีเด่น 2 รางวัลในกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ และกิจกรรมนักอ่าน และรางวัลชมเชย 1 รางวัลในกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ ในการนี้โรงเรียนได้รับถ้วยรางวัลพระราชทาน เงินรางวัล และสารานุกรม 6 ชุด (มูลค่ากว่าหนึ่งหมื่นบาท)

7) รายงานการจัดกิจกรรมกีฬาภายในโรงเรียน ซึ่งพบว่านักเรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ทุ่มเท มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน การบริหารจัดการภายในสีของตนเองขณะที่โรงเรียนห่วงกังวลกับความปลอดภัยของนักเรียน จึงได้จัดจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกและดูแลความปลอดภัยนักเรียน

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาได้ให้ข้อคิดว่าค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมค่อนข้างสูง กรณีนี้สามารถใช้เกณฑ์การประกวดมากำกับได้ เช่น ประสิทธิภาพของงานมาจากคุณภาพอาหารด้วยทรัพยากร และควรทำงานด้วยตนเอง ไม่ควรนำบุคคลภายนอกเข้ามาดำเนินการ กิจกรรมทุกอย่างต้องเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมไทย และเสนอแนะให้โรงเรียนพยายามคิดพัฒนากิจกรรมกีฬาภายในให้ดีขึ้นและใช้เวลาให้สั้นลง

8) การรักษาภูมิคุ้มกันกระแสความรุนแรงของวัยรุ่นในสังคม ซึ่งพบปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันที่มีแนวโน้มสูงขึ้น และโรงเรียนมีนักเรียนชายกว่า 600 คน ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาภูมิคุ้มกันกระแสความรุนแรงของวัยรุ่น จึงได้เสนอแนวคิดในโครงการ “บ้านประสานใจ” เพื่อดูแลพฤติกรรมนักเรียน โดยจัดประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายผู้ปกครองกับฝ่ายปกครองของโรงเรียน มีสารวัตรนักเรียนและผู้ปกครองช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนภายนอกโรงเรียนและในเวลาหลังเลิกเรียนแล้ว

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณาและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

กรรมการผู้แทนพระสงฆ์ เสนอแนะว่า

“โครงการบ้านประสานใจ มีวัตถุประสงค์ที่ดีงาม แต่ทำให้ครบถ้วนควรประสานร่วมกับวัด จัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมเข้าค่ายพุทธบุตร กิจกรรมกล่อมเกลาด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา น่าจะช่วยลดปัญหาความรุนแรงของพฤติกรรมวัยรุ่นได้”

กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน เสนอแนะว่า

“ปัญหาความรุนแรงในพฤติกรรมวัยรุ่นเริ่มมีมากขึ้นจนน่าเป็นห่วง ปัญหาเกิดจากภายนอกโรงเรียนที่มารุมเร้าสู่ภายในโรงเรียน ซึ่งนำไปสู่ความรุนแรง ควรมีมาตรการที่จะจัดการภายนอกโรงเรียน เช่น สारวัตร์นักเรียน ช่วยรักษาความปลอดภัยบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ หน้าโรงเรียนแล้วนำไปสู่ชุมชนของนักเรียนขยายวงกว้างออกไป”

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่า

“เห็นด้วยกับปัญหาความรุนแรงของพฤติกรรมวัยรุ่น ซึ่งโรงเรียนฝ่ายเดียวคงจะแก้ไขได้ยาก ต้องขอความช่วยเหลือไปยังองค์กรภายนอก และร่วมกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้ความรุนแรงของสังคมวัยรุ่นในจังหวัดลดลง และขอเสนอแนะว่าโรงเรียนควรทำการทดสอบพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาเป็นระบบคัดกรอง ซึ่งสามารถบอกแนวโน้มของพฤติกรรมนักเรียนจะอยู่ในกลุ่มใด มีการเฝ้าระวังหรือดูแลเป็นพิเศษร่วมกับผู้ปกครอง และหลักการสำคัญคือต้องรักษาข้อมูลของนักเรียนเป็นความลับ

4.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.3.1) การระดมเงินเพื่อก่อสร้างอาคารเทพุทิศวิทยบริการ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมเงินเพื่อก่อสร้างอาคารเทพุทิศวิทยบริการ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการดำเนินการก่อสร้างอาคารเทพุทิศวิทยบริการ ซึ่งได้ประมาณการไว้จำนวน 20 ล้านบาท แต่จากการทอดผ้าป่าได้เงินมาเพียง 12 ล้านบาท โรงเรียนจึงปรับปรุงแก้ไขของอาคารจากเดิมซึ่งเป็นรูปตัวท ให้เป็นรูปตัวแอล จะใช้งบประมาณเพียง 17 ล้านบาท ซึ่งจะต้องหางบประมาณเพิ่มเติม

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ความเห็นชอบ ให้โรงเรียนดำเนินการทำสัญญาก่อสร้างเป็น 2 ตอน ภายใต้การดำเนินการของสมาคมนักเรียนเก่า และจัดให้มีการทอดผ้าป่าครั้งที่ 2 โดยขอความกรุณาท่านเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานฝ่ายฆราวาส จัดพิมพ์ซอง 10,000 ซอง ทั้งนี้สำหรับนักเรียนให้เป็นไปตามความสมัครใจ และขอความร่วมมือให้สมาคมนักเรียนเก่าเป็นแกนนำ นอกจากนั้นให้จัดกิจกรรมแข่งขันฟุตบอลการกุศลโดยเชิญทีมฟุตบอลดารา “แมงปอล้อคลื่น” แข่งขันกับ

ทีมโรงเรียน โดยมอบให้โรงเรียนเป็นผู้พิมพ์บัตรจำนวน 6,000 ใบ จำหน่ายใบละ 40 บาท ถ้าซื้อบัตรล่วงหน้าราคาใบละ 30 บาท ถ้าซื้อ 5 ใบสมนาคุณอีก 1 ใบ ทั้งนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนรับที่จะดำเนินการต่อไป

4.3.2) การระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ การระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้นักเรียนได้ประโยชน์จากการใช้ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องระดมเงินทุนเพื่อการพัฒนาประมาณ 2 ล้านบาท

ในการนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับห้องสมุด E-Library โดยใช้จานรับสัญญาณ Wireless System โดยไม่ต้องใช้สายโทรศัพท์ และสามารถเข้าอินเทอร์เน็ตในรัศมี 50 เมตร ใช้ได้ในทุกพื้นที่ของโรงเรียน มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการเช่าสัญญาณ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และให้ความเห็นชอบการระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โดยขอการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 2 ล้านบาท ทั้งนี้ มอบหมายให้โรงเรียนเขียนโครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นแบบองค์รวมของชุมชน ที่ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าศูนย์บริการเทคโนโลยีนี้จะให้บริการแก่เยาวชนในจังหวัด โดยโรงเรียนทำหน้าที่ดูแลเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนโดยรวม

4.3.3) การเก็บเงินบริการเสริมพิเศษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบการเก็บเงินบริการเสริมพิเศษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอรายละเอียดการเก็บเงินบริการเสริมพิเศษในแต่ละระดับชั้น รวมทั้งชี้แจงการจัดเก็บเงินค่าใช้จ่ายจากผู้ปกครองโดยผ่าน 3 องค์กรหลัก คือ สมาคมครู-ผู้ปกครองของโรงเรียน สมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกันพิจารณา และมีมติให้ความเห็นชอบการเก็บเงินบริการเสริมพิเศษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมมาตรฐานการเรียนรู้จากผู้ปกครอง โดยผ่าน 3 องค์กรหลัก

4.3.4) การเพิ่มแนวทางการพัฒนานักเรียนโครงการ English Program (EP) เพื่อการประเมินคุณภาพการประเมินระดับชาติ (NT)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา และให้ความเห็นชอบ แนวทางการพัฒนานักเรียนโครงการ English Program (EP) เพื่อการประเมินคุณภาพการประเมินระดับชาติ (NT) โดยผู้อำนวยการโรงเรียนนำเสนอการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในลักษณะของการจัดกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ เนื่องจากโรงเรียนมีความ

หวังใยผลการเรียนของนักเรียนในกลุ่มนี้เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะต้องรับการประเมินผลในระดับชาติ โดยใช้งบประมาณ 30,000 บาท ในโครงการหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่คุณภาพการประเมินระดับชาติ

ในการนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็นว่า ผู้ปกครองของนักเรียนในโครงการหลักสูตรภาษาอังกฤษ มุ่งหวังที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาในวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และเสนอแนะว่าควรจะให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้ทดลองทำข้อสอบของนักเรียนกลุ่มปกติในระดับชั้น ม.1 และ ม.2 และควรให้นักเรียนเข้าโครงการตามความสมัครใจ ทั้งนี้ขอให้ผู้อำนวยการโรงเรียนไปศึกษาข้อตกลงระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองให้ชัดเจนอีกครั้งกรณีการใช้เงินซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อโครงการนี้

กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง แสดงความเห็นด้วยกับการให้มีการทดสอบเฉพาะนักเรียนกลุ่มนี้ก่อน เพื่อที่จะได้ทราบผลก่อน ซึ่งโดยส่วนตัวแล้วเห็นว่าเด็กอาจจะทำคะแนนได้ดีก็ได้ และเสนอแนะว่าการเรียนร่วมกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีเพื่อนเก่งเป็นแกนนำ จะมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมตามวัยของนักเรียน ส่วนการจะเรียนเสริมตามที่โรงเรียนเสนอควรรอผลการประเมินของเด็กก่อน ในการนี้ผู้อำนวยการโรงเรียนรับที่จะไปศึกษารายละเอียดต่อไป

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้สะท้อนภาพของบรรยากาศในการมีส่วนร่วมที่น่าสนใจ ดังนี้

“กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนของโรงเรียนเป็นคนในท้องถิ่น ที่อยากเห็นการพัฒนาการศึกษา มีลูกหลานอยู่ในโรงเรียน อยากให้โรงเรียนเป็นทางเลือกหนึ่งของประชาชนในจังหวัด”

“โรงเรียนโชคดีได้กรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถครบทั้ง 4 ด้าน กรรมการจะมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ มีส่วนร่วมความคิด กรรมการสถานศึกษาจะเป็นคนกำหนดแนวทาง ทิศทาง และให้คำแนะนำ ให้ข้อสังเกต มีสิ่งสนับสนุนอยู่ตรงไหนบ้าง ถูกกลยุทธ์ในการคิดว่าการระดมทรัพยากรที่มีความหลากหลายตามที่โรงเรียนเสนอนั้น จะเพิ่มเติมหรือจะลดอะไร เพื่อประสิทธิภาพในการระดมทรัพยากร”

“ผมเคยถาม ผอ. ว่าอยากได้อะไรจากผม ท่านบอกว่า ช่วยคิดว่าทำอย่างไรให้โรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น และเหมาะสม ในบทบาทการมีส่วนร่วม ผมจะให้ข้อมูลโรงเรียนว่า ชุมชนอยากได้อะไร โรงเรียนอยากได้อะไร ทำอย่างไรจึงจะนำไปสู่ความสำเร็จ แต่ทุกเรื่องไม่ได้เกิดขึ้นจากผมเพียงคนเดียว”

“ผมมีความเชื่อมั่นในตัวผู้อำนวยการ เพราะเขาเป็นคนที่หลักคิด ในเชิงปรัชญาเรียกว่า ความคิดของท่านเป็นปรัชญาในเชิงสาธารณะ คือ ทุกคนจับต้องได้ สิ่งที่ท่านพูดนั้นเป็นความคิดของ นาย ก นาย ข นาย ค และท่านมีสถานภาพเป็นคนทำ จะเป็นในลักษณะนั้น ผอ.ท่านเป็นคนเก่ง ท่าน จะให้เกียรติกรรมการสถานศึกษาทุกอย่าง ทำให้ทุกอย่าง ท่านน่าจะไปเขียนตำรา เรื่อง “กุศโลบายใน การใช้มนุษย์”

“เมื่อมาเป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนนี้ ถ้าเทียบกับโรงเรียนอื่นจะมีความแตกต่างกัน อย่างสิ้นเชิง ทั้งในด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารโรงเรียน ภาวะผู้นำ การให้เกียรติบุคคลภายนอก การ จัดระบบ การดูแลกรรมการสถานศึกษา การได้เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนนี้ทำให้เรามีความสุขที่ จะร่วมทำงานด้วย จะมีการ takecare และดูแลอย่างดี อาจเป็นเทคนิคอย่างหนึ่ง ผอ.ท่านจะแสดงอาการ อ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติ ขอรับคำปรึกษา ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำเสนอในที่ประชุม วิธีการนำเสนอ ให้กรรมการพิจารณา จะเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายโต้แย้ง มีวิธีการที่ทำให้กรรมการไม่เป็นเสมือนกับ ตราขาย มีการลงคะแนนโดยการยกมือ สิ่งนี้เป็นสิ่งโปร่งใสอย่างหนึ่ง การประชุมเปรียบเสมือนกับบอร์ด ใหญ่ๆ ขณะเดียวกันท่านมียุทธศาสตร์ในการขจัดความขัดแย้งแบบลักษณะ win win ซึ่งท่านก็ชนะใจ พวกเรา”

“โรงเรียนจะพัฒนาไปทางที่ดีหรือไม่ดีนั้น บทบาทของกรรมการสถานศึกษาจะช่วย โรงเรียนได้มากน้อยแค่ไหน คนสำคัญ คือ ผู้บริหาร ที่จะเป็นตัวหลัก กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนนี้ กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น แม้แต่ในลักษณะที่ขัดแย้งด้วย เป็นลักษณะของการอธิบายเชิงคิดเห็นเป็น ส่วนใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียนก็จะลงล่างด้วยข้อมูล”

“หน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาไม่ใช่เพียงให้คำปรึกษา ท่านไม่ได้ใช้เฉพาะสมองของเรา แต่จะใช้เครือข่ายของกรรมการสถานศึกษา และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกให้ด้วย เพื่อที่ จะนำมาให้เกิดประโยชน์ของโรงเรียน ท่านมีวิธีการใช้งานเราดีมาก แต่เราก็ยินดีที่จะช่วย และการขอ การสนับสนุนจากกรรมการสถานศึกษาไม่เพียงแต่การประชุม แต่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียน ให้รับรู้ ให้เห็น ผู้อำนวยการโรงเรียนจะมียุทธศาสตร์ คือ กรรมการสถานศึกษาคนไหนเกี่ยวข้องกับ เรื่องไหน ท่านก็จะขอให้ประธานในเรื่องนั้น ๆ ในลักษณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ”

บรรยากาศการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาจากความศรัทธาในตัว ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมเสมือนกับกรรมการบริหาร และ มีการประสานเครือข่ายของกรรมการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนด้วย

3. ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่พบปัญหาในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป แต่คณะกรรมการสถานศึกษาให้ข้อมูลว่ามีปัญหาในภาพรวม ดังนี้

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจด้านต่างๆ มาก ทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านมีภารกิจมาก มีข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ยากต่อการกำหนดวันประชุมเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาประชุมได้อย่างพร้อมเพรียงกัน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทเสมือนกรรมการบริหาร ทำให้คณะกรรมการบางท่านมีความรู้สึกว่าคุณถูกมัดให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งมากกว่าบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้

สรุป

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ในภาคกลาง ทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวิชาการ โดยภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการพิจารณา ร่วมดำเนินการ และให้ข้อเสนอแนะในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมรับทราบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดระบบและการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านวิชาการ มีความแตกต่างกันในลักษณะของการมีส่วนร่วมบางประการ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน โรงเรียนซึ่งอยู่ในชุมชนชนบททั้ง 2 โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย โดยมีเหตุผลในการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมแตกต่างกัน คือ โรงเรียนหนึ่งเปิดโอกาสให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ ส่วนอีกโรงเรียนหนึ่งเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสอดแทรกความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความมั่นใจและกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและผู้แทนครูซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนจะเป็นผู้สะท้อนภาพการบริหารจัดการ แนวคิด/แนวทางในการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนกรรมการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ได้ร่วมกันพิจารณา และได้ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย ได้สะท้อนความคิดและความคาดหวังอย่างเป็นอิสระ ให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตร การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กเป็นสำคัญ

2. ด้านงบประมาณ

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านงบประมาณ โดยภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน มีส่วนร่วมรับทราบการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ รวมทั้งเงินนอกงบประมาณของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารการเงินที่ได้จากเงินบริจาคและเงินนอกงบประมาณ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการบริหารการเงินให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายโรงเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และผู้แทนครูซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนจะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณที่โรงเรียนได้รับการจัดสรรจากรัฐ เงินนอกงบประมาณและเงินบริจาคที่โรงเรียนมีอยู่ ซึ่งคณะครูและผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกันจัดทำ โดยเสนองบประมาณในส่วนที่ขาดดุล รวมทั้งรายงานการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ นั้นมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ กรรมการแต่ละท่านได้ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการพิจารณา กลั่นกรองแผนงาน/โครงการว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สอดคล้องกับงบประมาณที่มี มีการระดมความคิดเห็นอย่างหลากหลายในการระดมทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลงบประมาณตามแผนงาน/โครงการที่คณะกรรมการสถานศึกษามีมติให้ความเห็นชอบ นอกจากนั้นได้ร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการเงินที่ได้รับจากเงินนอกงบประมาณหรือเงินบริจาค รวมทั้งร่วมรับทราบการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียน ซึ่งเป็นการกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการของโรงเรียนนั่นเอง

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรครูของโรงเรียน การขาดอัตรากำลังครูของโรงเรียนจากการทดแทนการเกษียณอายุราชการ และมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาความดีความชอบของครู

สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ได้มีส่วนร่วม เนื่องจากคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษา ยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการบริหารบุคคล

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายโรง พบว่า การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการรับทราบข้อมูลการพัฒนาบุคลากรครูไม่แตกต่างกัน และมีเพียงโรงเรียนเดียวเท่านั้นที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาความดีความชอบของครูโดยนำเสนอผู้บริหารโรงเรียนเพื่อประกอบการตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและผู้แทนครูซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนจะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการขาดแคลนอัตรา กำลังครูและข้อมูลการพัฒนาบุคลากรครูของโรงเรียน ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ นั้นมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน คือ รับทราบข้อมูล และเสนอแนะให้ผู้บริหารโรงเรียนเร่งกระตุ้นการขออัตรากำลังครูเพิ่มจากเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูของโรงเรียน

4. ด้านการบริหารทั่วไป

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารทั่วไปโดยภาพรวม พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งมีการระดมทรัพยากรเพื่อการก่อสร้าง/ปรับปรุง/พัฒนาอาคาร สถานที่ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ แก้ปัญหาน้ำท่วม จัดจ้างครู จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน โดยมีรูปแบบและแนวทางในการระดมที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดทำผ้าป่า การจัดคอนเสิร์ต จัดการแข่งขันฟุตบอล ขอการสนับสนุนจากจังหวัด อบจ. อบต. รับบริจาคจากผู้ปกครอง ชุมชน นอกจากนี้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมรับทราบ ให้ความเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาบางท่านที่มีความรู้ความสามารถมีส่วนร่วมดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายโรง พบว่า การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการบริหารทั่วไป ทั้งโรงเรียนชุมชนชนบทและชุมชนเมืองเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน และมีเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้นที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาบางท่านที่มีความรู้ความสามารถมีส่วนร่วมดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ส่วนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา แต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามสภาพปัญหาของแต่ละโรงเรียน ทั้งนี้การระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองในโรงเรียนชุมชนชนบทจะมีความยากลำบากกว่าโรงเรียนในชุมชนเมืองซึ่งผู้ปกครองมีความพร้อมทางฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้แทนครูซึ่งเป็นบุคลากรของโรงเรียนจะเป็นผู้นำเสนอนโยบาย กฎ ระเบียบ ยุทธศาสตร์ แผน พัฒนาการศึกษ แผนปฏิบัติการประจำปี การจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ การรับเด็กเข้าเรียน เสนอแนวคิด และแนวทางการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดกิจกรรม รวมทั้งสะท้อน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการการส่งเสริมสนับสนุน และการรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน ต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ นั้นมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน คือ กรรมการแต่ละ ท่านได้ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการพิจารณา กลั่นกรอง ให้ข้อเสนอแนะ ระดมความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน

ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน 4 ด้าน ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ปี 2544 ทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจด้านต่างๆ มาก ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการจัดประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเท่าที่ควร

1.2 ในโรงเรียนที่เป็นชุมชนชนบทคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานบางท่านไม่มีภาวะ ผู้นำ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นด้านวิชาการ เนื่องจากคุณวุฒิด้านการศึกษาดำทำให้ขาดความมั่นใจใน การแสดงความคิดเห็น

1.3 ในโรงเรียนชุมชนเมืองคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานบางท่านมีภารกิจมาก มี ข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ยากต่อการกำหนดวันประชุมเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมา ประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน

1.4 ในโรงเรียนชุมชนเมืองผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น พื้นฐานมีบทบาทเสมือนกรรมการบริหาร ทำให้คณะกรรมการบางท่านมีความรู้สึกว่าคุณถูกมัดให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งมากกว่าบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้

2. ด้านงบประมาณ

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทั้ง 3 โรงเรียน ไม่พบปัญหาแต่อย่างใด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานไม่สามารถดำเนินการกำกับ ดูแล การบริหารงาน บุคคลในสถานศึกษาได้ เนื่องจากคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และ

คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษายังไม่ได้กำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการการบริหารงานบุคคล

3.2 เขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถตอบสนองข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งข้าราชการครูในสถานศึกษาได้

4. ด้านการบริหารทั่วไป

ในโรงเรียนชุมชนชนบทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อจำกัดในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้ปกครองซึ่งเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 โรงเรียน รวมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 20 คน ซึ่งสุ่มเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 ในภาคกลาง จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน ผู้แทนครูจำนวน 3 คน ผู้แทนองค์กรชุมชนจำนวน 2 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 คน ผู้แทนศิษย์เก่าจำนวน 2 คน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือองค์กรศาสนาอื่น จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษา (ในฐานะกรรมการและเลขานุการ) จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป และตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขออนัดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามวันและเวลาที่นัดหมาย ใช้เวลาสัมภาษณ์ท่านละ 2 ชั่วโมง (โดยประมาณ) ทั้งนี้กรรมการสถานศึกษาบางท่านผู้วิจัยสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พร้อมทั้งอัดเทปการสัมภาษณ์

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคกลาง 3 โรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีดังนี้

1.1 ด้านวิชาการ

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ร่วมดำเนินการและส่งเสริมสนับสนุน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน การจัดแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีส่วนร่วมรับทราบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดระบบ และการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.2 ด้านงบประมาณ

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านงบประมาณ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน และมีส่วนร่วมรับทราบการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐรวมทั้งเงินนอกงบประมาณของโรงเรียน รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารการเงินที่ได้จากเงินบริจาคและเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการบริหารการเงินให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบข้อมูลการพัฒนาบุคลากรครูของโรงเรียน และมีเพียงโรงเรียนเดียวเท่านั้นที่คณะกรรมการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบของครู ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคล คณะกรรมการสถานศึกษา ยังไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจากยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการบริหารบุคคลจาก ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารทั่วไป พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ร่วมดำเนินการ และให้ความเห็นชอบ การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และมีส่วนร่วมรับทราบ ให้ความเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านไม่กล้าแสดงความคิดเห็นด้านวิชาการ เนื่องจากคุณสมบัติด้านการศึกษาดำเนินการให้ขาดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

2.2 ด้านงบประมาณ ไม่พบปัญหาในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถกำกับดูแล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้ เนื่องจากยังไม่ได้กำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการการบริหารงานบุคคลจาก ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนี้เขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถตอบสนองความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งข้าราชการครูตามข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้

2.4 ด้านการบริหารทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีข้อจำกัดในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากผู้ปกครองเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน

2.5 ผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจด้านต่างๆ มาก ทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านมีภารกิจมาก มีข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ยากต่อการกำหนดวันประชุมเพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน

2.7 ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทเสมือนกรรมการบริหาร ทำให้คณะกรรมการบางท่านมีความรู้สึกว่าคุณถูกมัดให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ซึ่งมากกว่าบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ปี 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการ ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอน การจัดแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้บริหารโรงเรียนและผู้แทนครูสะท้อนภาพการบริหารจัดการ แนวคิดในการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาแต่ละท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลาย มีการสะท้อนความคิดและความคาดหวังอย่างเป็นอิสระ ให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตร การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กเป็นสำคัญ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แสดงการให้เกียรติคณะกรรมการสถานศึกษาคำนึงถึงข้อคิด ความเห็น และมติของคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งมุ่งเน้นให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนมีภาระกำบังตัวในการตัดสินใจ เกิดความมั่นใจในการดำเนินการให้เกิดความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ขณะเดียวกันคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ โดยการสะท้อนปัญหาและความต้องการ ให้ความเห็น คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาและ

พัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547) นั่นคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ความคิดเห็น ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ ผู้แทนผู้ปกครองจะเป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพการศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้แทนองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยสะท้อนภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าจะช่วยสะท้อนภาพความศรัทธา ความภาคภูมิใจ สะท้อนปัญหา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์จะ ช่วยเติมเต็มด้านคุณธรรม จริยธรรม และจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม ผู้แทนครู จะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอ ความต้องการในการส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษา รับทราบ และผู้บริหารโรงเรียน จะเป็นผู้สะท้อนภาพการบริหารจัดการ แนวความคิด และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จของโรงเรียน มีความ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชิต ชันขวา (2544) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูเป็นปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการศึกษาในระดับมาก

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านงบประมาณ ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการ จัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน รับทราบการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ เงิน นอกงบประมาณและเงินบริจาค รวมทั้งมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารการเงินให้ เป็นไปตามกฎ ระเบียบ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยผู้บริหารโรงเรียนและผู้แทน ครูนำเสนอข้อมูลและรายละเอียดงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ เงินนอกงบประมาณและเงิน บริจาคที่โรงเรียนมีอยู่ งบประมาณในส่วนที่ขาดดุล รวมทั้งรายงานการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน และ กรรมการสถานศึกษาแต่ละท่านได้ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการพิจารณา กลั่นกรองแผนงาน/โครงการว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สอดคล้องกับงบประมาณที่มี ซึ่งมีการระดมความคิดเห็นอย่างหลากหลายในการระดมทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลงบประมาณตาม แผนงาน/โครงการที่คณะกรรมการสถานศึกษามีมติให้ความเห็นชอบ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่างก็มีความตระหนักถึงความสำคัญใน การจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียนเพื่อดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการของโรงเรียนให้มีความ เหมาะสม เป็นไปได้ และมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาการขาดดุลงบประมาณร่วมกัน ดังนั้น การ พิจารณาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกลั่นกรองแผนงาน/โครงการ จึงต้องมี

ความถี่ถ้วน รอบคอบ มีการระดมความคิดในการแก้ปัญหาการขาดดุล อย่างหลากหลาย และมีการลงมติเห็นชอบการจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน รวมทั้งแนวทางการแก้ปัญหาการขาดดุล ในการนี้ผู้บริหารโรงเรียนจึงเสมือนว่ามีเกราะกำบังในการตัดสินใจเพื่อการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่คณะกรรมการสถานศึกษามีมติเห็นชอบ ทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเหล่านี้มีความสอดคล้องกับลักษณะที่ดีของการบริหารจัดการในรูปขององค์คณะบุคคล ของลัดดาวัลย์ สมิตะมาน (2544) คือ ทำให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง มีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหามีความหลากหลาย เป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารงานบุคคล ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมรับทราบข้อมูลการพัฒนาบุคลากรครู การขาดอัตรากำลังครูของโรงเรียนจากการเกษียณอายุราชการ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการบริหารงานบุคคลนี้เป็นไปตามมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษา ในลักษณะของรักษาการ ซึ่งแม้ว่าจะได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานแต่ก็ยังไม่ได้มีการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการบริหารบุคคล จึงส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารงานบุคคล และไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ตามแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546

การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ การจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งเน้นการก่อสร้าง/ปรับปรุง/พัฒนาอาคารสถานที่ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ แก้ปัญหาน้ำท่วม จัดจ้างครู จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน โดยมีรูปแบบและแนวทางในการระดมทรัพยากรที่มีความหลากหลาย เช่น การจัดทำผ้าป่า การจัดคอนเสิร์ต การแข่งขันฟุตบอล การขอการสนับสนุนจากจังหวัด อบจ. อบต. หรือรับบริจาคจากผู้ปกครองและชุมชน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการจัดทำนโยบาย แผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมทรัพยากรเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนั้นลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีพลังที่

เข้มแข็ง มีความร่วมมือ ร่วมใจ มีการระดมความรู้ ความคิด ประสบการณ์ รวมทั้งการประสานงาน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาและเครือข่าย ในการพิจารณารูปแบบแนวทางในการแก้ปัญหา และระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีความเหมาะสม ถีถ้วน และ รอบคอบ ดังนั้น รูปแบบและแนวทางการดำเนินการตามมติของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความ หลากหลาย ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีความสอดคล้องกับลักษณะที่ดีของการบริหารจัดการในรูป ขององค์คณะบุคคล ของลัดดาวัลย์ สมิตะมาน (2544) คือ การเกิดพลังที่เข้มแข็ง มีการถ่วงดุลซึ่ง กันและกัน การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลาย เป็นไปอย่าง ถีถ้วนรอบคอบ เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นถึงการ บริหารงานในรูปของคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลได้เป็นอย่างดี นั่นคือ เป็นการรวมตัวกัน ของบุคคลที่ก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งในการส่งเสริมสนับสนุนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ การบริหารและการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลาย มีการ พิจารณาร่วมกันอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ มีลักษณะของการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันโดยเห็นได้จาก การประชุมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิด ความเห็น ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ อย่างเต็มที่ และมีการลงมติเมื่อมีความคิดที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี การประสานงานที่ดีกับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนเครือข่ายของคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างเต็ม ศักยภาพ รวมทั้งช่วยประชาสัมพันธ์โรงเรียน ลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานในรูป ขององค์คณะบุคคลที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลัดดาวัลย์ สมิตะมาน (2544) ขณะเดียวกันก็มี ความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการมีผู้แทนจากส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 (สำนัก งานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547)

2. ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่านไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เนื่องจากคุณวุฒิ ด้านการศึกษาต่ำทำให้ขาดความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นด้านวิชาการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชนเมืองและชนบท สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนในชุมชนเมืองจะมีความได้เปรียบโรงเรียนในชุมชนชนบทในการเลือกคณะกรรมการที่มี ความรู้ความสามารถที่สูงกว่า และสามารถที่จะมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และให้ข้อเสนอ เน้นในทุกด้าน และสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้มากกว่า เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมา จากในชุมชนชนบทบุคคลซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น หรือคหบดีส่วนใหญ่จะมีความรู้ในระดับประถมศึกษา แต่มีภาวะผู้นำที่สามารถช่วยส่งเสริมสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในตัวผู้บริหารและคณะครูซึ่งมีความรู้ความสามารถ ในการที่จะนำเสนอแนวความคิดต่าง ๆ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการ พิจารณา แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมทรัพยากรเพื่อการ

ศึกษาซึ่งถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในด้านฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน แต่คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำชุมชนสามารถขอการสนับสนุนจากคหบดีและสถานประกอบการที่มีความพร้อมได้ เป็นการระดมทรัพยากรในลักษณะที่เป็นความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมดำเนินการ ขณะเดียวกันผู้บริหารโรงเรียนก็จะมีวิธีการในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และกระตุ้นคณะกรรมการสถานศึกษาได้ แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ อย่างทั่วถึง เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างดี และมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันในโรงเรียนชุมชนเมืองซึ่งพบว่ามีปัญหาการไม่มีเวลาของคณะกรรมการสถานศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกรรมการสถานศึกษาทุกท่านล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพสูง ทำให้มีภารกิจมาก ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดสรรเวลาของคณะกรรมการสถานศึกษา ให้ตรงกันให้มากที่สุด อีกทั้งการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนในการนำเสนอเรื่องหรือประเด็นต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเวลาที่มีอย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งปัญหาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่มีเวลาให้กับสถานศึกษา เนื่องจากมีภารกิจมากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเกิด ครุเจริญ (2544) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในอำเภอกระบวน จังหวัดขอนแก่น นเรศ หิ้นนุกูล (2544) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนราธิวาส อูมา ศรีชัย (2546) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง ซึ่งพบปัญหาว่าคณะกรรมการสถานศึกษาไม่มีเวลาให้กับสถานศึกษาเนื่องจากมีภารกิจงานมาก เช่นเดียวกัน

ส่วนปัญหาในด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษายังไม่สามารถกำกับดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้ เนื่องจากยังไม่ได้กำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการการบริหารงานบุคคล จาก ก.ค.ศ. และ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโครงสร้างขององค์กร และระบบการบริหารจัดการยังขาดความพร้อมในการดำเนินงาน และบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรา 26 ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ.2547 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการ เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษามีแนวทางในการกำกับ ดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้ จึงเป็นข้อจำกัดหนึ่งในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาด้านการบริหารงานบุคคล อย่างไรก็ดี แม้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูอันเนื่องมาจากการเกษียณอายุราชการของครูและโรงเรียนไม่ได้รับการทดแทนในส่วนที่ขาดไป ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครูก็ตาม เขตพื้นที่การศึกษาก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการอัตราข้าราชการ

ครูตามข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการของเขตพื้นที่การศึกษายังขาดความพร้อม ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการในการเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครูในเขตพื้นที่การศึกษา ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ด้านวิชาการ ให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีที่คณะกรรมการมีข้อจำกัดด้านเวลา อาจจัดให้มีการประชุมนอกเวลาราชการ หรือจัดให้มีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ หรือมีโอกาสดำเนินการได้พิจารณา และเสนอความเห็นต่อผู้บริหารสถานศึกษาได้ทั้งก่อนและหลังการประชุม
3. คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เขตพื้นที่การศึกษาควรเร่งกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
4. ในกรณีโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านพื้นฐานความรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนอาจเชิญผู้ที่มีความรู้ ความสามารถด้านการศึกษา มาเป็นที่ปรึกษาในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบเปรียบเทียบโรงเรียนทั่วไป
3. ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบทั้งหมด โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อให้สามารถอ้างอิงผลการวิจัยได้ในวงกว้าง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมสามัญศึกษา. (2543). คู่มือแนวทางการดำเนินงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (เอกสารอัดสำเนา).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). กฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546.

_____. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

_____. (2547). กฎหมายหลักสำหรับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. เอกสารอัดสำเนา.

ฉลุวิทย์ ดีวงศ์. (2545). การมีส่วนร่วมบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมุกดาหาร. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. (2544). โครงการปฏิรูปด้านระบบบริหารและการเงินทางการศึกษา ภายใต้โครงการนำร่องการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร หะวานนท์ และคณะ. (2543). การศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (เอกสารอัดสำเนา).

นเรศ หินนุกุล. (2544). การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- บุญเกิด ครุเจริญ. (2544). การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น . วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประภาพรรณ ไชยวงศ์. (2545). การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราโมทย์ กิ่งแก้ว. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2525
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย การบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2546
- ลัดดาวัลย์ สมิตะมาน และคณะ. (2544). การวิจัยเชิงนโยบาย : บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศักดิ์ชัย หิรัญทวี. (2542) โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาประเทศสาธารณรัฐเกาหลี. กรุงเทพฯ : ที พี พรินท์ จำกัด.
- สมชิต ขันขวา. (2544). การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). คู่มือโครงการผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ 2544. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- _____. (2545). ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ 2544. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี คอมมิวนิเคชั่น.

- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- _____. (2545). รายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติ สถานภาพการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง : บทเรียนและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- _____. (2546). ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 2545. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
- _____. (2547). คู่มือการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ : หจก.เม็ดทรายพรินติ้ง.
- สำราญ หาญประเสริฐ. (2544). การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิริยุพา ศกุนตะเสถียร. (2546). การดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุภาภรณ์ พงศ์พานิช, ร้อยตำรวจโทหญิง. (2544). ศึกษาความคิดเห็นของกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2546). รายงานการวิจัย เรื่อง บทบาทและการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาในประเทศไทยที่คัดสรร. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- อุมา ศรีชัย. (2546). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- Anderson, Charles Gordon. (1990) Educational , Management and Participation. Boston : Alyn and Barcon.

- /Crump, Debra Denice. (2000) **Chicago school reform : The perceptions of Chicago school administrators and local school council members on the effectiveness of the school reform initiative (Illinois)**. Illinois : Dissertation. Ed.D. (abstract) Northern Illinois University. USA.
- Dusseldorp. D.B.W.M.V. (1981). Participation in Planned Development Influenced by Government of Development of Developing Countries at Local Level in Rural Areas. **Essay in Rural Sociology**. (In honour of R.A.J. Van Lier), Wageningen : Department of Rural Sociology of the tropics, Wageningen Agricultural University.
- Fisher, Jack Sterling. (1991) . **A profile of Texas public school board members and factors influencing them to run for the office of school board trustee**. Texas : Dissertation Ph.D. (abstract) University of North Texas.
- Moreno Alonso, Edward Ramon. (2002) **Collaboration and satisfaction among community high school council members**. Puerto Rico. : Dissertation, Ed.D. (abstract) Dowling College,
- /Murphy, Matthew John. (2002) **Significant school change : A case study of a Chicago elementary school's local school council and the principal (Illinois)**. Dissertation Ed.D. (abstract) Fordham University. USA.

ภาคผนวก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อการจัดทำสารนิพนธ์ เรื่อง
การมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย
นางจันทิมา พงษ์สมาน
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสัมภาษณ์
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบและแนวคำถามในการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ชื่อ นามสกุล ของผู้ให้สัมภาษณ์ อาชีพ.....
2. ท่านเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนนี้ในฐานะผู้แทนประเภทใด.....
3. ท่านมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษามาแล้วเป็นเวลาเท่าใด.....
4. ท่านได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนี้โดยวิธีใด.....

ตอนที่ 2 สภาพการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

1. ท่านได้รับรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ตามแนวที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร
2. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ท่านได้มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการของโรงเรียนอย่างไรบ้าง
 - การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
 - การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนของโรงเรียน
 - การจัดกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียน
 - การจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - อื่น ๆ.....
3. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ท่านได้มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณของโรงเรียนอย่างไรบ้าง
 - การจัดตั้งและการใช้เงินงบประมาณของโรงเรียน
 - การบริหารการเงินของโรงเรียน (การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติ)
 - การจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา
 - อื่น ๆ.....

4. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ท่านได้มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนอย่างไรบ้าง
- การได้รับรู้ รับทราบ นโยบาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และวิธีการ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และ อ.ค.ศ.
 - การกำกับ ดูแล การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน
 - การเสนอความต้องการจำนวนและอัตราตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ต่อ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา
 - การบริหารงานบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน
 - อื่น ๆ.....
5. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ท่านได้มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารทั่วไปของโรงเรียนอย่างไรบ้าง
- การได้รับรู้ รับทราบ นโยบาย แผน ของกระทรวงศึกษาธิการ สพฐ เขตพื้นที่การศึกษา
 - การจัดทำนโยบาย / แผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน (ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ คำปรึกษา)
 - การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแผนงาน/โครงการของโรงเรียน
 - การส่งเสริมสนับสนุนในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
 - การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของโรงเรียน
 - การดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของโรงเรียน
 - การออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติในดำเนินงานของโรงเรียน
 - การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
 - การสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ในชุมชนและท้องถิ่น
 - อื่น ๆ.....

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

1. ท่านพบปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือไม่ อย่างไร
- ด้านวิชาการ
 - ด้านงบประมาณ
 - ด้านการบริหารงานบุคคล
 - ด้านการบริหารทั่วไป

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์	อาจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุณเจริญ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย บุญประเสริฐ	อาจารย์ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ	หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ดร.วิเชียร เกตุสิงห์	อดีตที่ปรึกษาด้านวิจัยทางการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางจันทิมา พงษ์สมาน
วัน / เดือน / ปีเกิด	30 มกราคม 2498
สถานที่เกิด	237/43-44 ดึกสามร้อยห้อง ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	930/45 ล ซอยเจียมอุทิศ ถนนเอกชัย ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการศึกษา 7 ว สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
2518	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (การบัญชี) วิทยาลัยพณิชยการเชตุพน
2531	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2548	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ